

Archeologienota Idegem Aalstsesteenweg

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

12-2-2020

Titel: Archeologienota Idegem Aalstsesteenweg

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Paulien Fonteyn

Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18020 -
www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2020B60

Intern projectnummer: 2020.030

Locatiegegevens: Oost-Vlaanderen, Idegem (Geraardsbergen), Aalstsesteenweg

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 117889,65 en Y: 166049,12; X: 769532,17 en Y: 166128,06

Oppervlakte plangebied: ca. 5400m²

Kadastergegevens: Geraardsbergen, Afdeling 10/Idegem, Sectie A, Percelen 3P en 3F (zie figuur 12)

Topografische kaart: zie figuur 10 en 11

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Paulien Fonteyn (assistent-archeoloog) en Johan Vandeputte (contactpersoon initiatiefnemer)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Moerbeke-Waas, 12/02/2020

© Acke & Bracke bv, Damstraat 206A, 9180 Moerbeke-Waas. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	5
1.1. WETTELIJK KADER	5
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	5
1.2.1. VRAAGSTELLING	5
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	5
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	6
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	6
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	7
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	7
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	7
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	7
2. BUREAUONDERZOEK	8
2.1. HUIDIGE TOESTAND	8
2.2. GEPLANEDE WERKEN	10
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	14
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	14
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	17
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	19
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	20
2.4. HISTORISCHE SITUERING	22
2.4.1. ALGEMEEN	22
2.4.2. PLANGEBIED	22
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	29
2.5.1. DATERING ONBEPAALD	29
2.5.2. STEENTIJD	29
2.5.3. IJZERTIJD	29
2.5.4. ROMEINSE TIJD	29
2.5.5. MIDDELEEUWEN	30
2.5.6. NIEUWE TIJD	31
3. SYNTHESE	32
3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	32
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	34
3.3. VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM	35
3.4. VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	36
3.5. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	37
4. SAMENVATTING	39
5. BIBLIOGRAFIE	42

6. BIJLAGES **43**

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen aan de Aalstsesteenweg te Idegem (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt en de totale oppervlakte van de vergunningsplichtige bodemingrepen 1000m² of meer beslaat, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.¹ Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgene dat beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en werden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen werd afgetoetst of ten eerste verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het plangebied is ca. 5400m² groot en heeft een langwerpige, quasi rechthoekige vorm. Het terrein sluit in het noorden aan bij de Aalstsesteenweg, in het zuiden bij de Heirweg. Centraal op het terrein is een woning met bijgebouwen aanwezig. Een verharding leidt vanaf deze woning naar zowel de Aalstsesteenweg als de Heirweg. Rondom de woning en haar bijgebouwen en langsheen de verharding zijn hagen, bomen en struiken aanwezig. Daarnaast zijn ook enkele bomen aanwezig in de zuidoostelijke hoek van het perceel en langs de oostelijke zijde. Langs de zuidwestelijke zijde is een haag aangeplant. De percelen rondom het projectgebied zijn in gebruik als woonzone met bebouwing met aangrenzende tuinen. Daarnaast komen ook onbebouwde wei- en akkerlanden voor in de directe omgeving.

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).

Figuur 2 Zicht op het plangebied vanop de Aalstsesteenweg, vanuit het noordoosten (bron: <https://www.google.com/maps>).

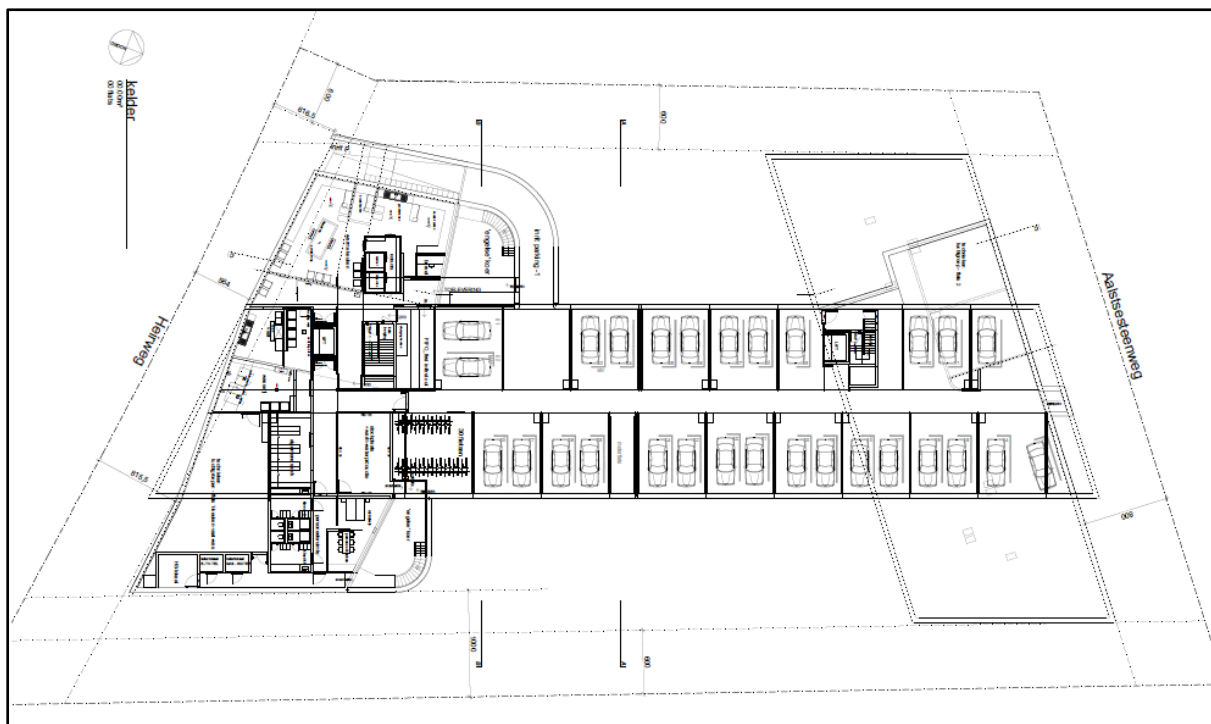

Figuur 3 Zicht op het plangebied vanop de Aalstsesteenweg, vanuit het noordwesten (bron: <https://www.google.com/maps>).

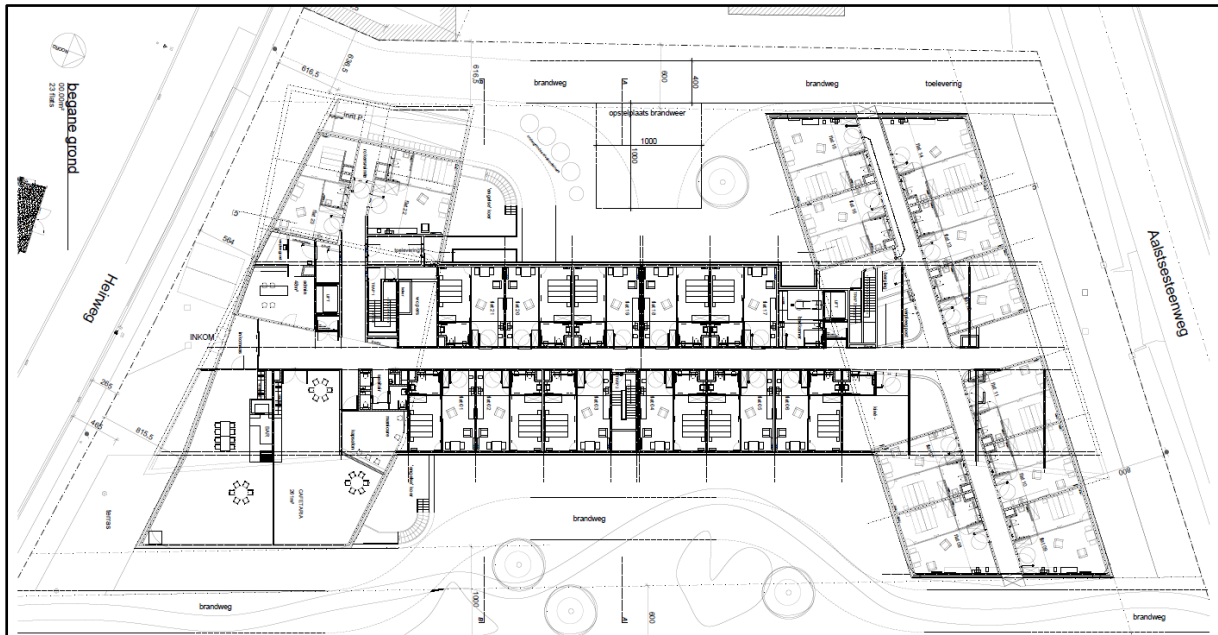
2.2. Geplande werken

Het ontwerpplan is te vinden in de bijlage, een uitsnede wordt hieronder weergegeven.

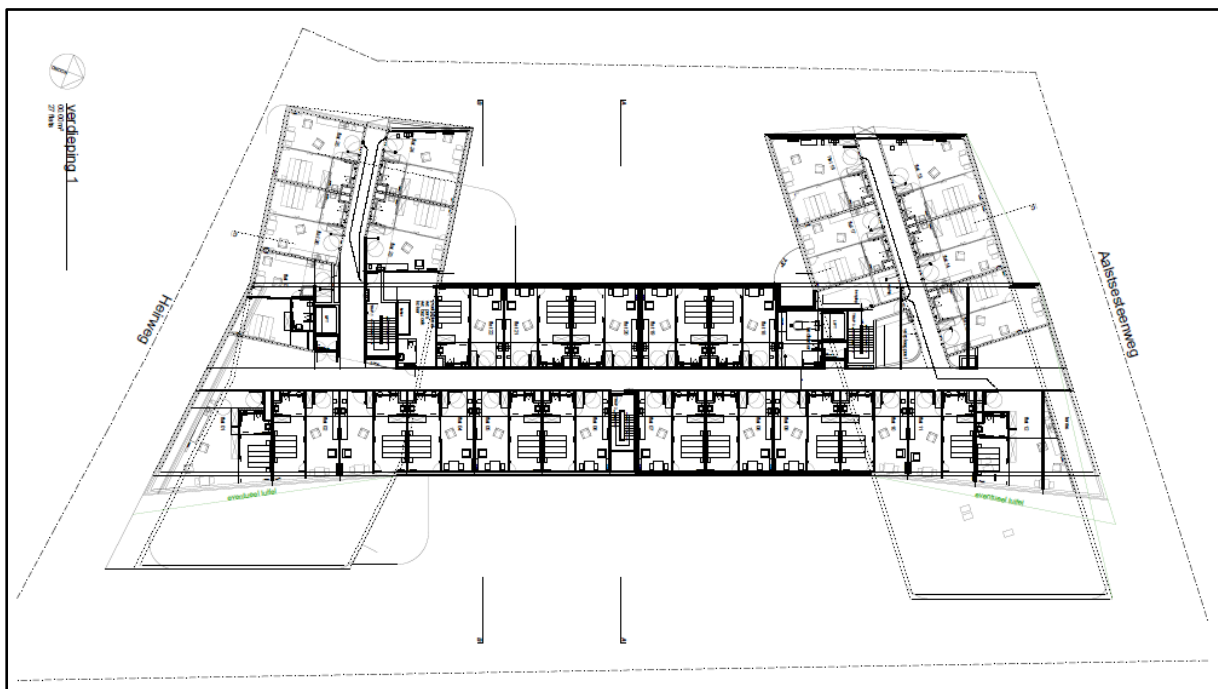
In eerste instantie zal de bestaande bebouwing en bijhorende verharding worden gesloopt. Ook de aanwezige bomen en aanplantingen zullen worden gerooid. Nadien plant de initiatiefnemer de bouw van een serviceflatcomplex met drie verdiepingen en een ondergronds niveau. De ondergrondse verdieping wordt voorzien op ca. 360cm onder het maaiveldniveau. Hier wordt een parkeergarage, fietsenstalling, een keuken, wasserij, enkele technische ruimtes en personeelsruimtes voorzien. De parkeergarage wordt toegankelijk gemaakt vanop de Heirweg en de inrit ervan situeert zich langs het zuidwesten van het gebouw. Op de gelijkvloerse verdieping worden 23 serviceflats voorzien, naast enkele gemeenschappelijke ruimtes en ruimtes bestemd voor personeel. De inkom bevindt zich in het zuiden van het nieuwe gebouw, langsheen de Heirweg. De eerste verdieping bevat 27 flats en enkele gemeenschappelijke ruimtes. Op de tweede verdieping bevinden zich tot slot nog eens 20 flats, enkele gemeenschappelijke ruimtes, een terras en een ruimte voor de conciërge. Daarnaast wordt ook omgevingsaanleg voorzien en zullen langs de westelijke zijde van het gebouw ondergrondse afvalcontainers worden ingebouwd. Langs zowel de westelijke als de oostelijke zijde van het perceel zal een brandweg worden aangelegd. In het westen wordt eveneens een opstelplaats voor de brandweer vrijgehouden. Er zullen dus aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het volledige plangebied: het bouwrijp maken van de percelen en de afbraak van de woning met haar bijgebouwen en verhardingen, de bodemingrepen voor aanleg van de nutsleidingen, funderingswerken, het uitgraven van het ondergrondse niveau, het optrekken van de serviceflats en de omgevingsaanleg. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

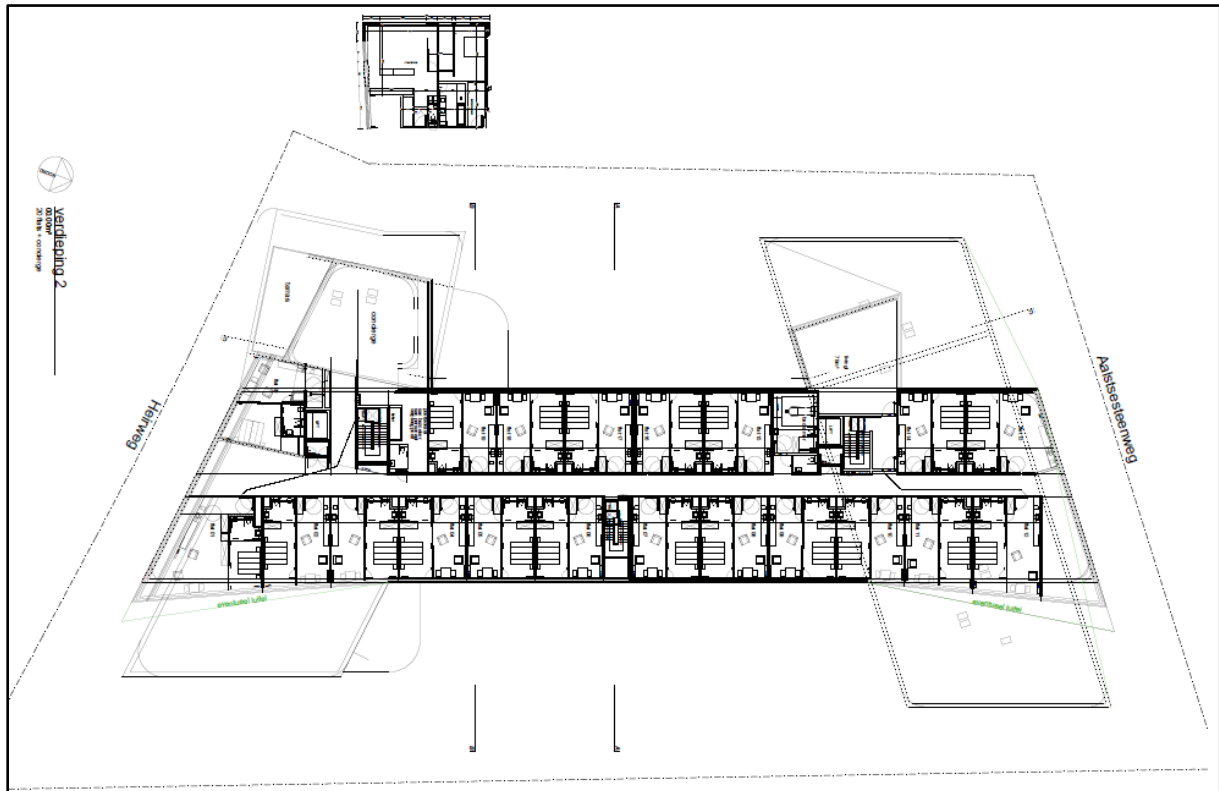
Figuur 4 Uitsnede uit het ontwerpplan van het ondergrondse niveau (bron: initiatiefnemer).

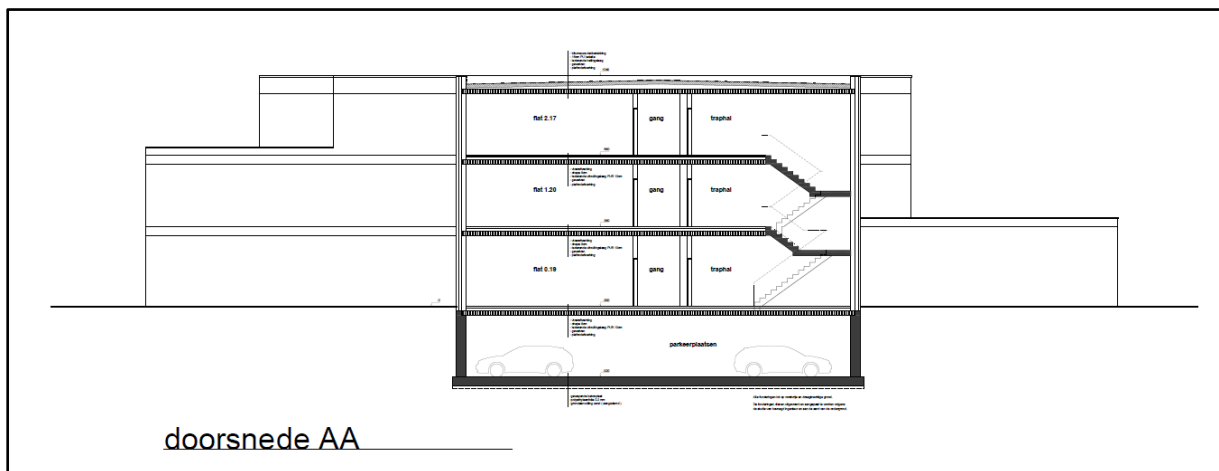
Figuur 5 Uitsnede uit het ontwerpplan van het gelijkvloers (bron: initiatiefnemer).

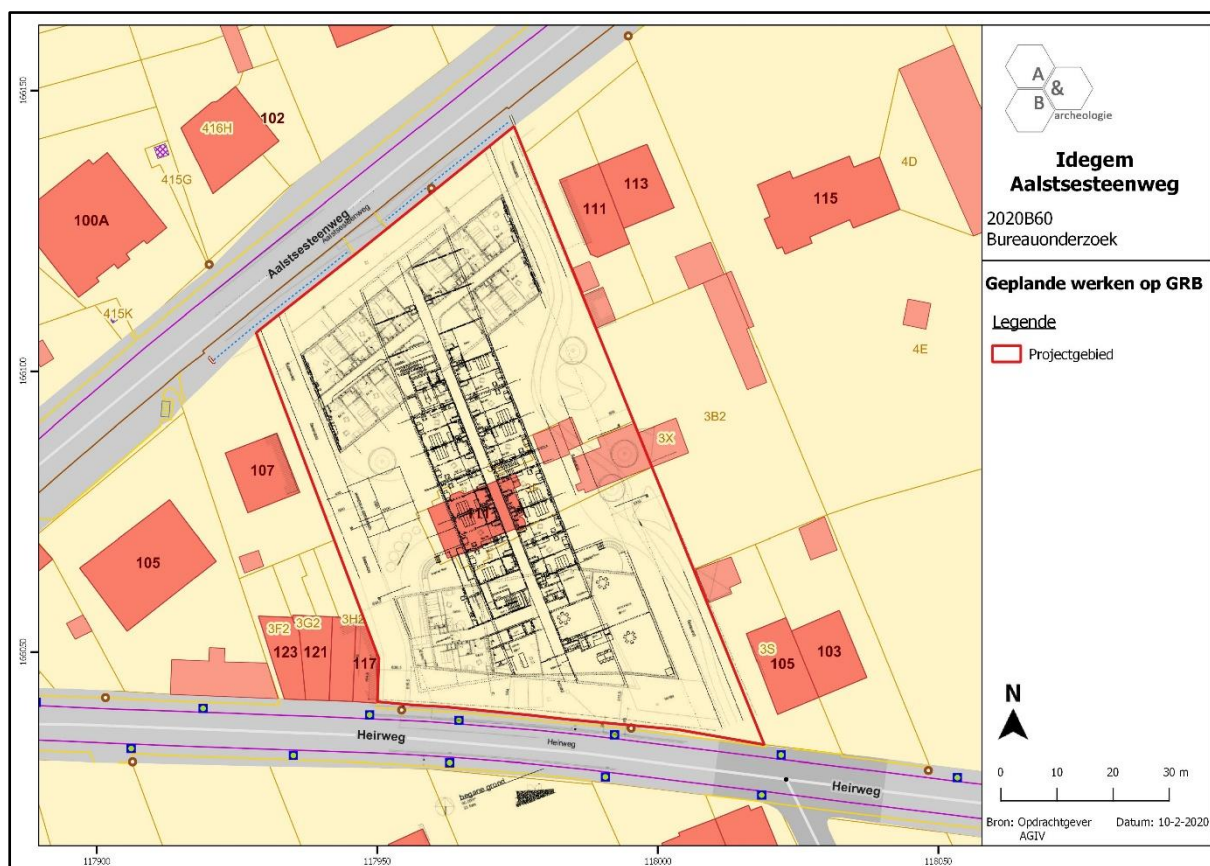
Figuur 6 Uitsnede uit het ontwerpplan van de eerste verdieping (bron: initiatiefnemer).

Figuur 7 Uitsnede uit het ontwerpplan van de tweede verdieping (bron: initiatiefnemer).

Figuur 8 Doorsnede AA uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

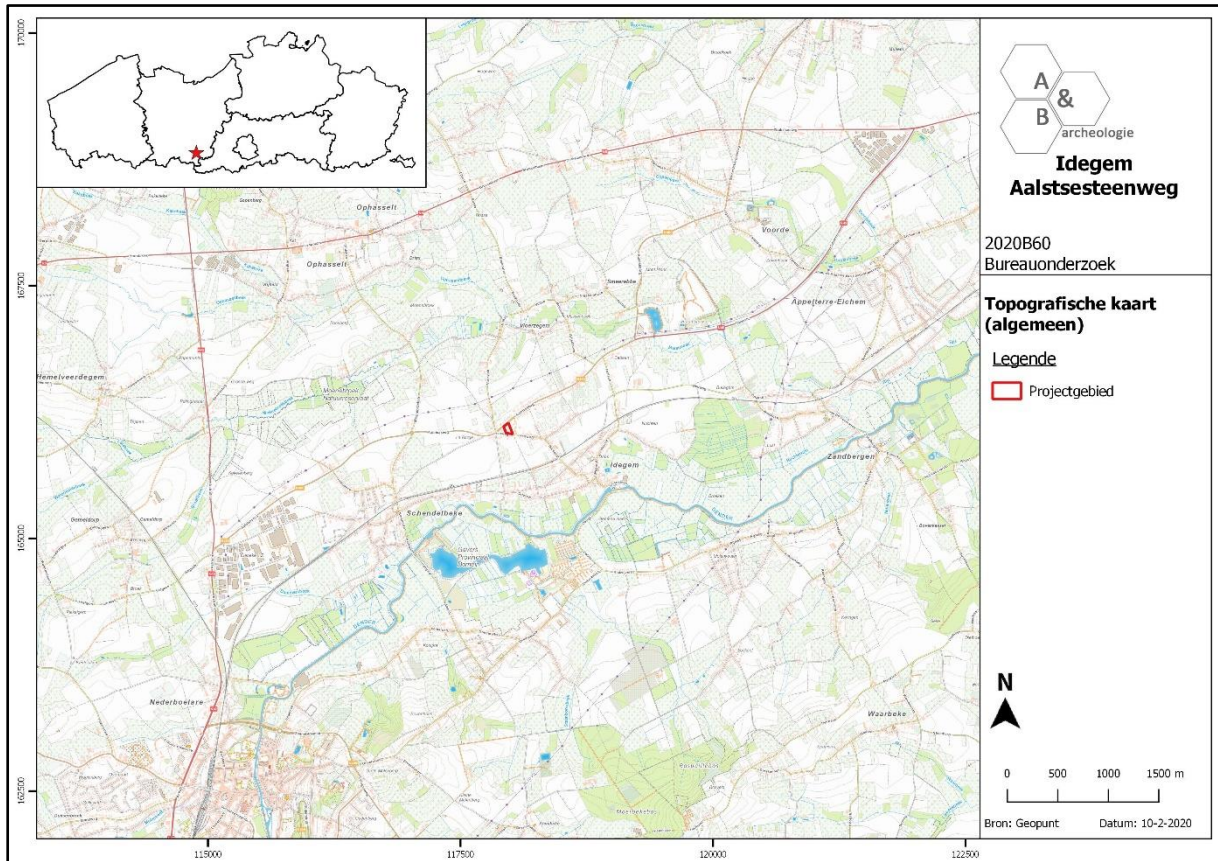
Figuur 9 Geplande werken (niveau 0) geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be en initiatiefnemer).

2.3. Landschappelijke ligging

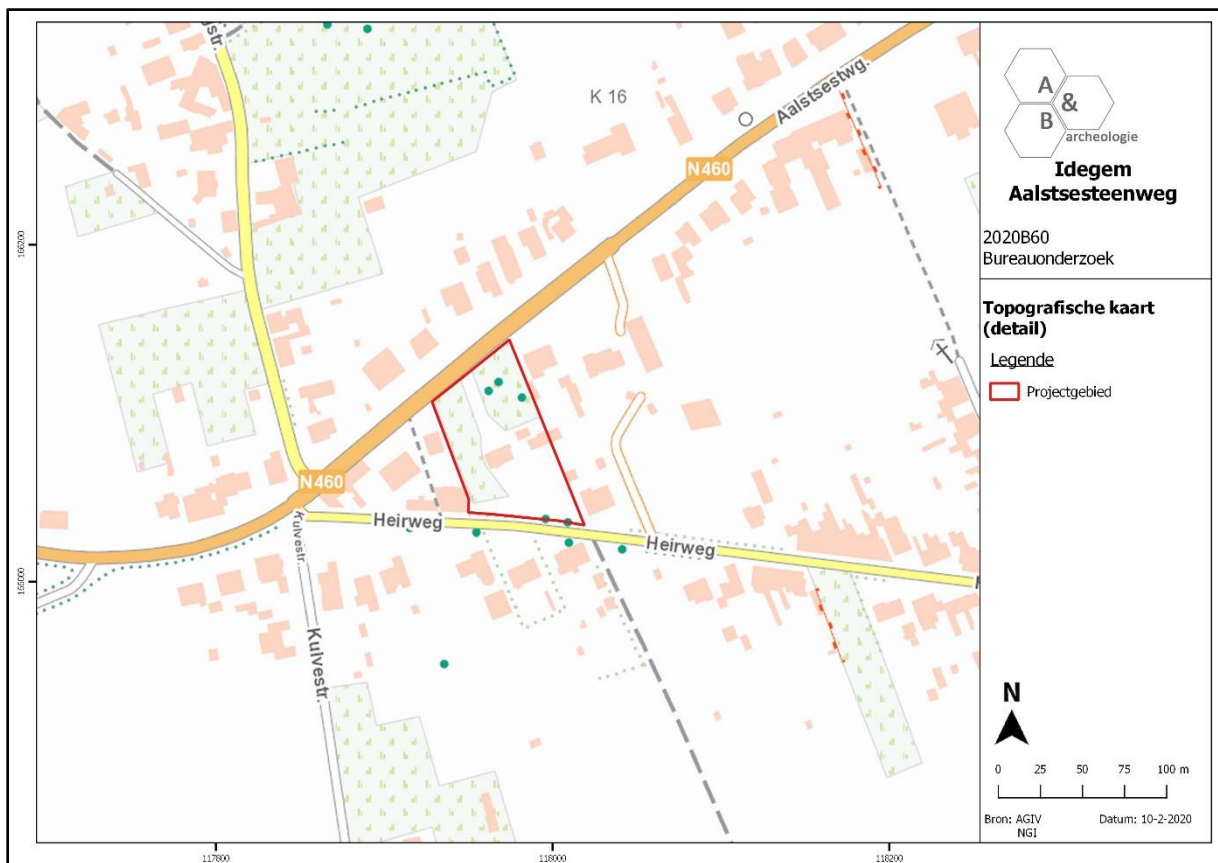
2.3.1. Topografische situering

Idegem is gelegen in het zuidoosten van de provincie Oost-Vlaanderen. Het is een van de zestien deelgemeenten van de stad Geraardsbergen. Geraardsbergen grenst in het noorden aan Herzele, in het noordoosten aan Ninove, in het zuidoosten aan Galmaarden, in het zuiden aan Bever en Lessines (Wallonië), in het westen aan Brakel en in het noordwesten aan Lierde. De Dender vloeit van zuid naar noordoost doorheen de stad. De N42 tussen Kwatrecht en Lessines voert van noord naar zuid door Geraardsbergen, de N8 van Brussel naar Koksijde doorkruist de stad in het noorden, ter hoogte van de deelgemeente Ophasselt. De Aalstsesteenweg/N460 tussen Erembodegem en Schendelbeke (Geraardsbergen) sluit in het noorden aan op het plangebied. In het zuiden van het projectgebied bevindt zich de Heirweg. Het plangebied bevindt zich op ca. 1km ten noordwesten van het dorpscentrum van Idegem en op ca. 4,5km ten noordoosten van het stadscentrum van Geraardsbergen. De Dender vloeit op ca. 1km ten zuiden van het plangebied. Het provinciaal domein Gavers situeert zich ca. 1,3km ten zuiden van het terrein.

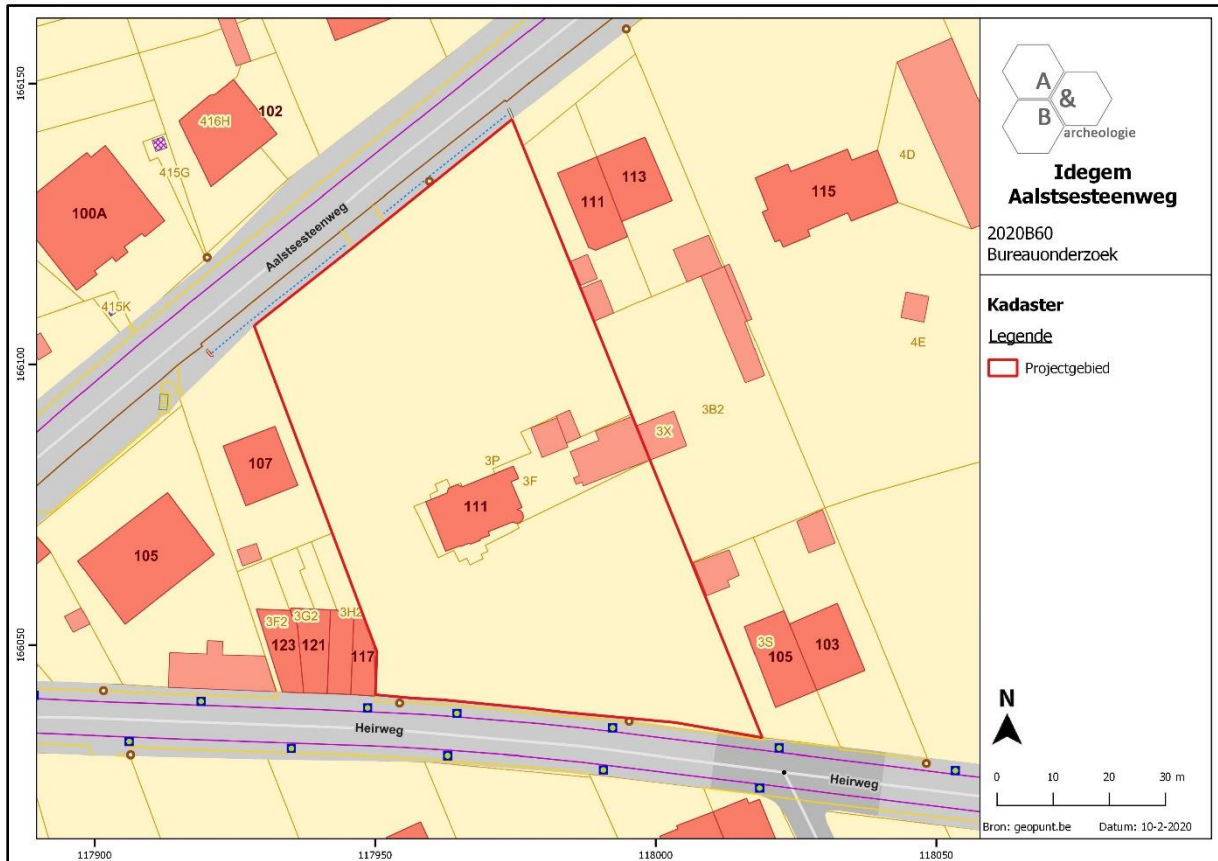
Op de bodemgebruikskaart van 2001 staat het plangebied voornamelijk gekarteerd als 'akkerbouw'. Onder het type 'akkerbouw' worden bodems geplaatst die gebruikt worden in een of ander rotatiesysteem waarbij jaarlijks gewassen geoogst worden. Ook braakland valt hieronder. Langs de noordelijke zijde en in de zuidoostelijke uithoek wordt een kleine zone rood ingekleurd, hetgeen wijst op 'andere bebouwing'. Onder 'andere bebouwing' vallen bodems die voor het grootste deel bedekt worden door structuren, zoals gebouwen, wegen en artificiële oppervlakten. Ook komen groene oppervlakten en open bodems voor. Tussen 30 en 80% is echter verhard. Dit komt niet geheel overeen met de realiteit, waarin het centrale deel van het plangebied bebouwd is.

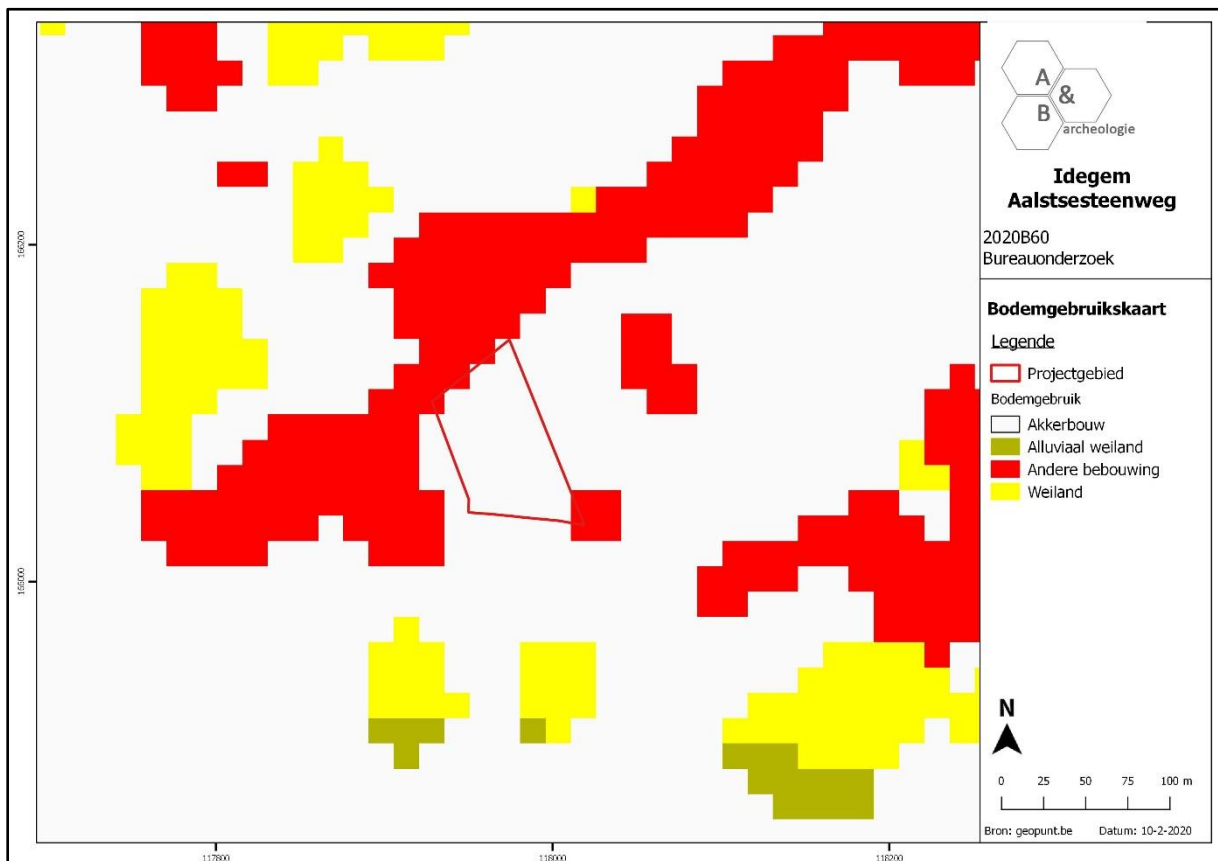
Figuur 10 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 11 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

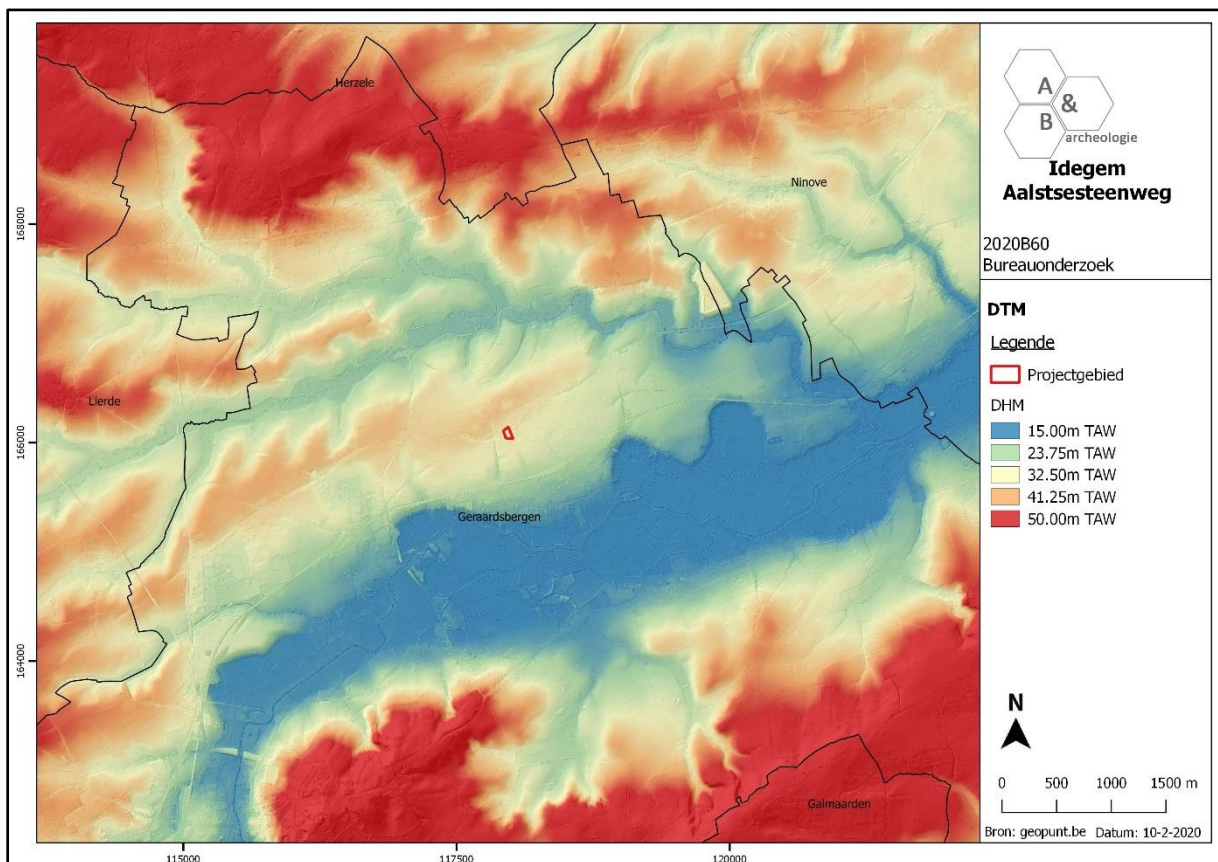
Figuur 12 Zicht op het kadasterplan met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

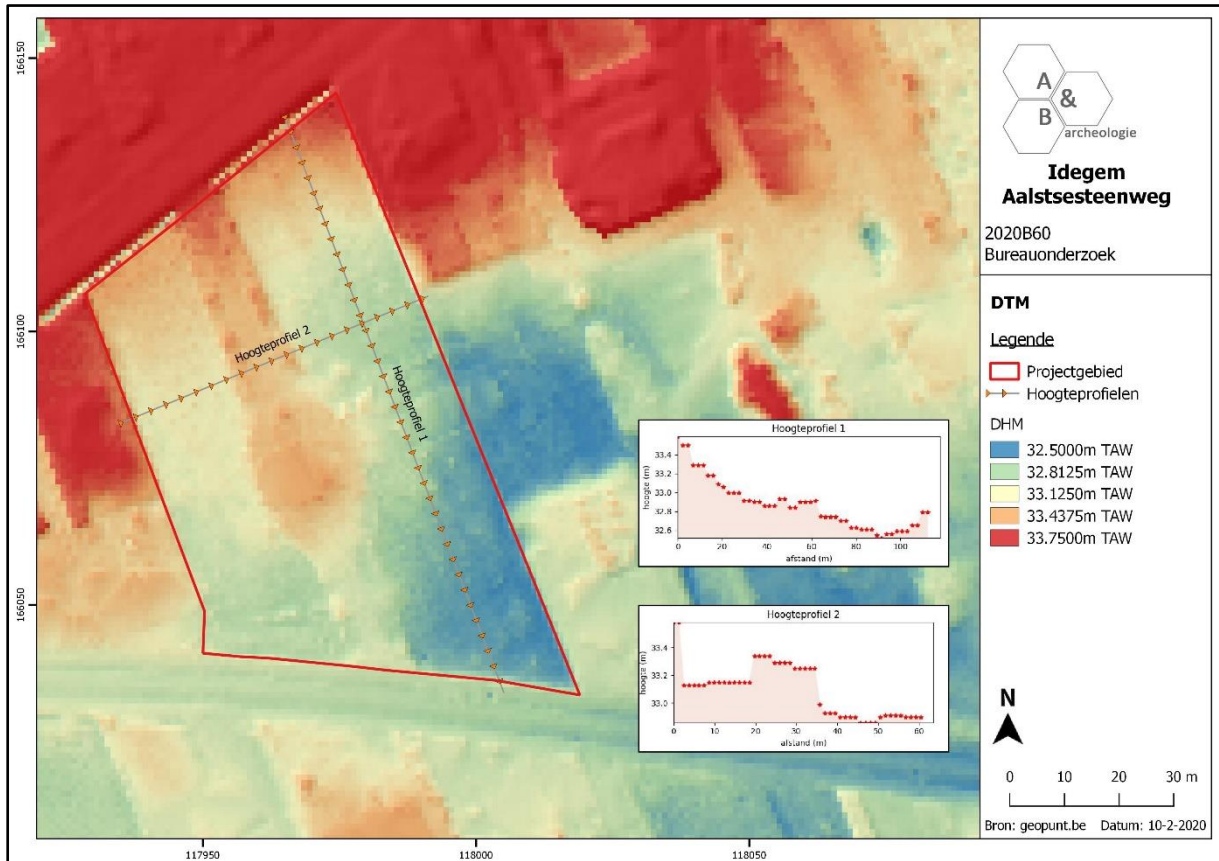
Figuur 13 Zicht op de bodemgebruikskartaal met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.2. Landschappelijke situering

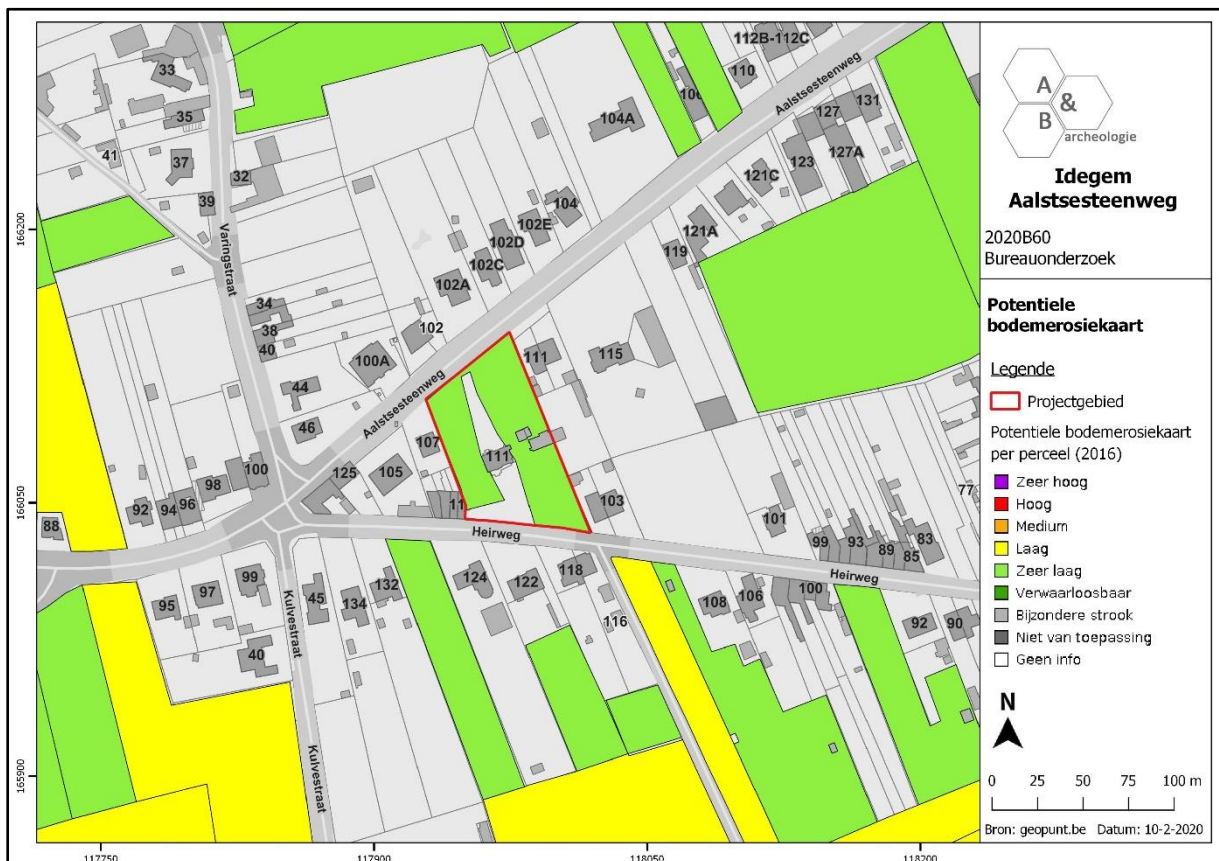
Idegem bevindt zich in Zandlemig Vlaanderen, in de Denderstreek. De gemeente heeft als enige plaats in Vlaanderen nog een veerpont aan de Dender. Het landschap van Geraardsbergen wordt gekenmerkt door een vrijwel ongeschonden heuvelachtig reliëf, aansluitend bij de Vlaamse Ardennen en doorsneden door de alluviale Dendervallei. In oostelijke richting sluit het aan bij de Brabantse Ardennen via de Molenberg en de berg van Atembeke, in zuidelijke richting bij de heuvels van het noorden van Henegouwen via de Overberg en de Grote Buizemont. De omgeving rond het projectgebied wordt dus in sterke mate gekenmerkt door de aanwezigheid van lager gelegen depressies en alluvia en hoger gelegen plateaus en lagere ruggen. Het plangebied zelf bevindt zich op een uitloper van een lagere rug (met maximale hoogte van ca. +41m TAW) tussen de alluviale depressies van de Dender (ca. +14m TAW) in het zuiden en de Molenbeek (ca. +17m TAW) in het noorden. Het reliëf op siteniveau wordt voornamelijk gekenmerkt door een centrale verhoogde strook ter hoogte van de bebouwing (ca. +33,0m in het zuiden tot ca. +33,6m TAW in het noorden). Daarnaast valt algemeen een lichte daling van noord (+33,6m TAW in het noordoosten; +33,4m TAW in het noordwesten) naar zuid (+32,6m TAW in het zuidoosten; +32,9m TAW in het zuidwesten) op te merken. Op de potentiële bodemerosiekaart wordt het grootste deel van het plangebied lichtgroen ingekleurd, hetgeen een zeer lage potentiële erosie aangeeft. De centrale zone wordt niet ingekleurd vanwege de aanwezigheid van bebouwing en verharding.

Figuur 14 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

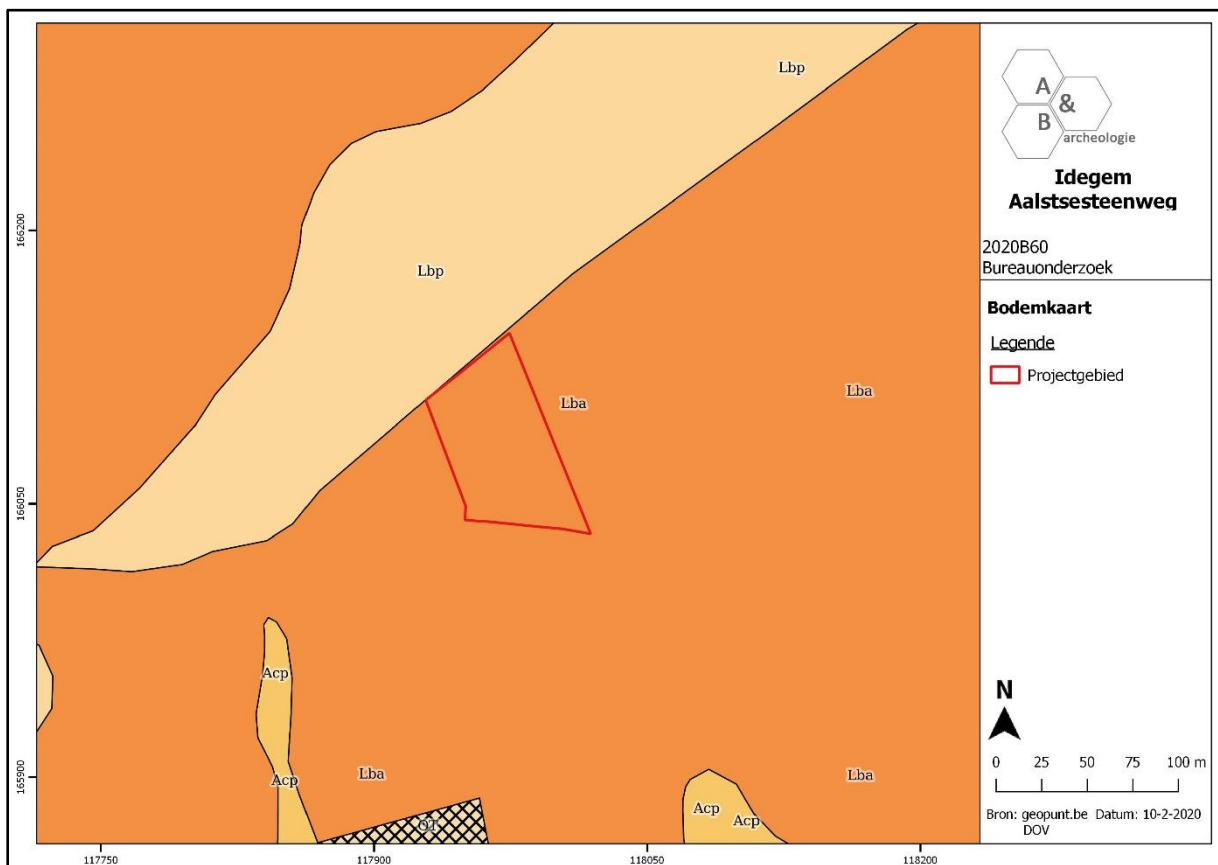
Figuur 15 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).

Figuur 16 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.3. Bodemkundige situering

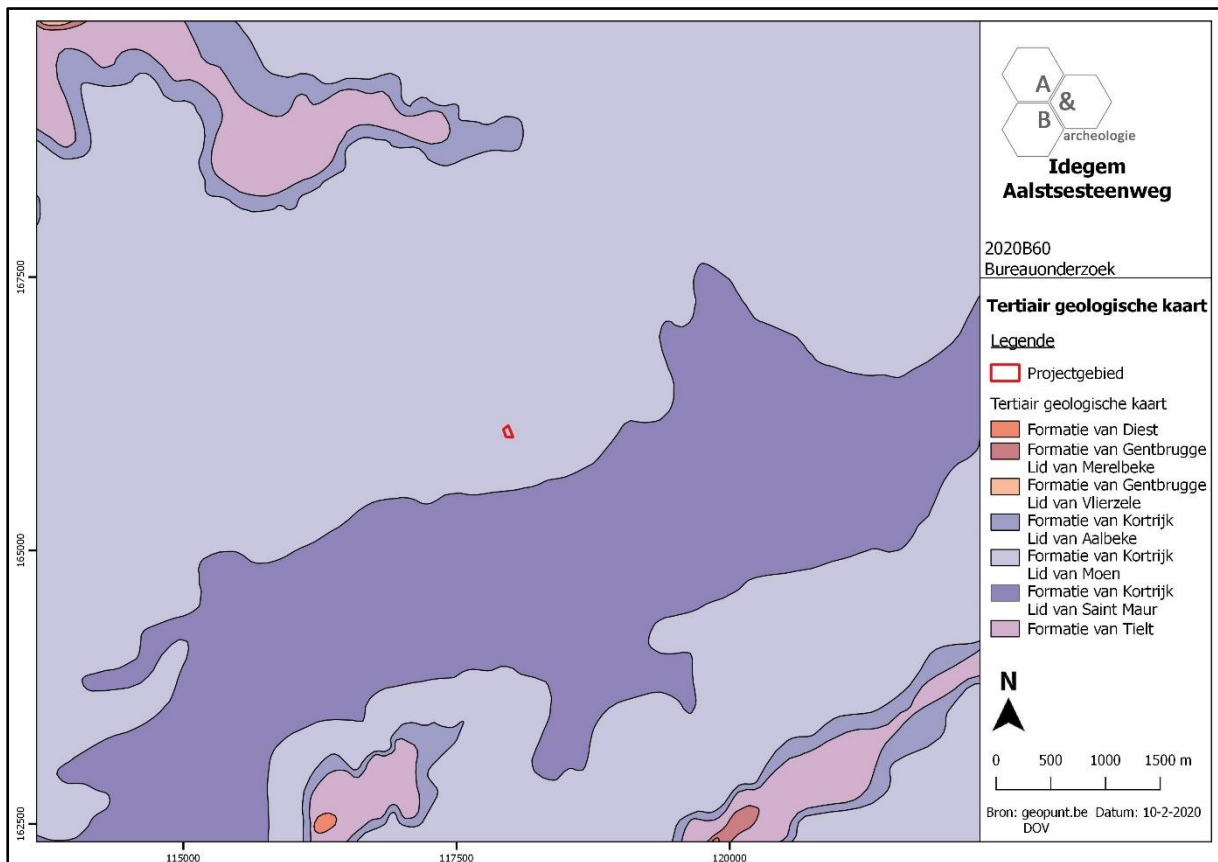
Op de bodemkaart wordt het plangebied volledig gekarteerd als Lba-bodem. Dit zijn droge zandleembodems met textuur B horizont of weinig duidelijke kleur B horizont. Deze gronden met textuur B horizont hebben een donkerbruine, matig humeuze Ap horizont die ca. 25cm dik is en rust op een zwak humeuze bruinachtige overgangshorizont met dikte tussen 30 en 40cm. Hieronder bevindt zich een meer kleiige textuur B horizont. De ondergrond is soms gestratificeerd met afwisselend lemige en zandige laagjes (...z). Normaal is de aan klei uitgeloopte horizont meer dan 40cm dik (Abao) in andere gevallen werd door erosie het profiel afgeknot en rust de Ap direct op de textuur B (Lba1). Roestverschijnselen liggen dieper dan 120cm. De waterhuishouding is gunstig.

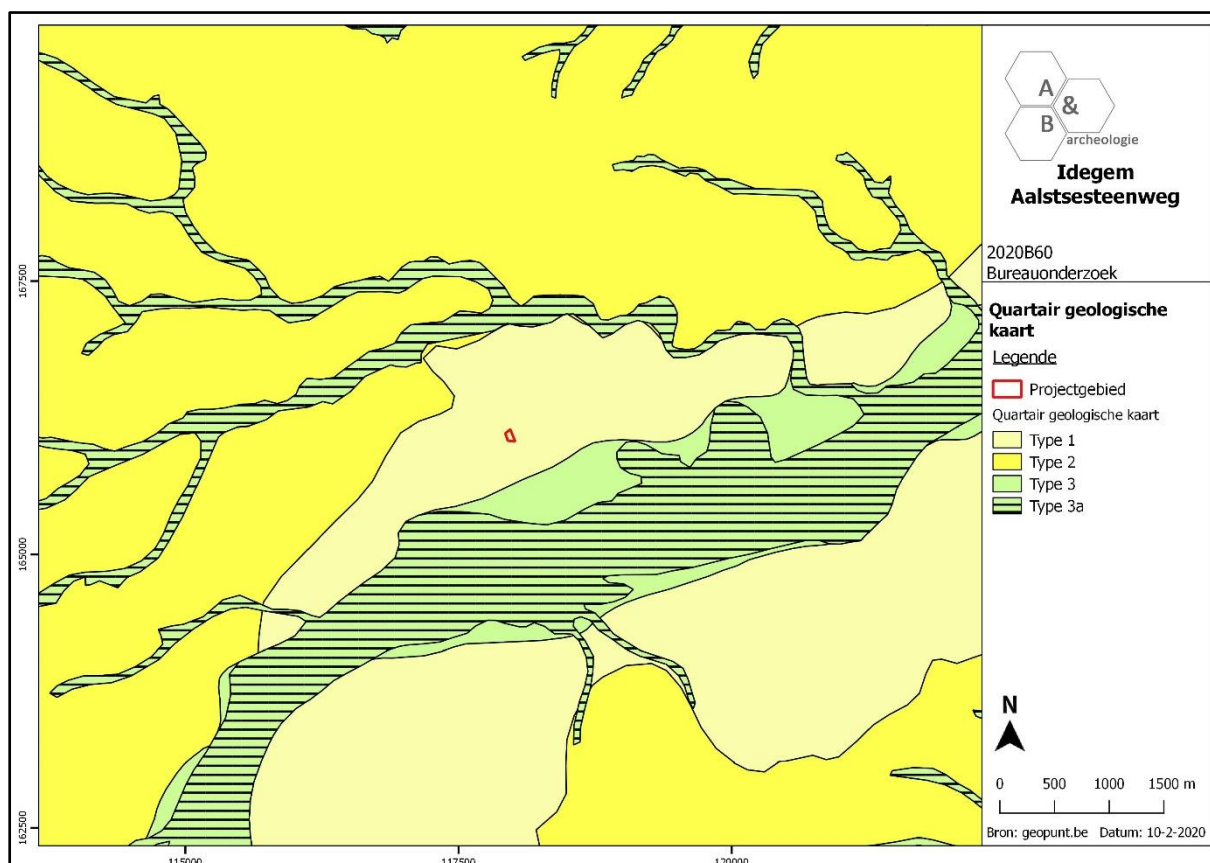
Figuur 17 Uitsnede uit de bodemkaart ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).

2.3.4. Geologische situering

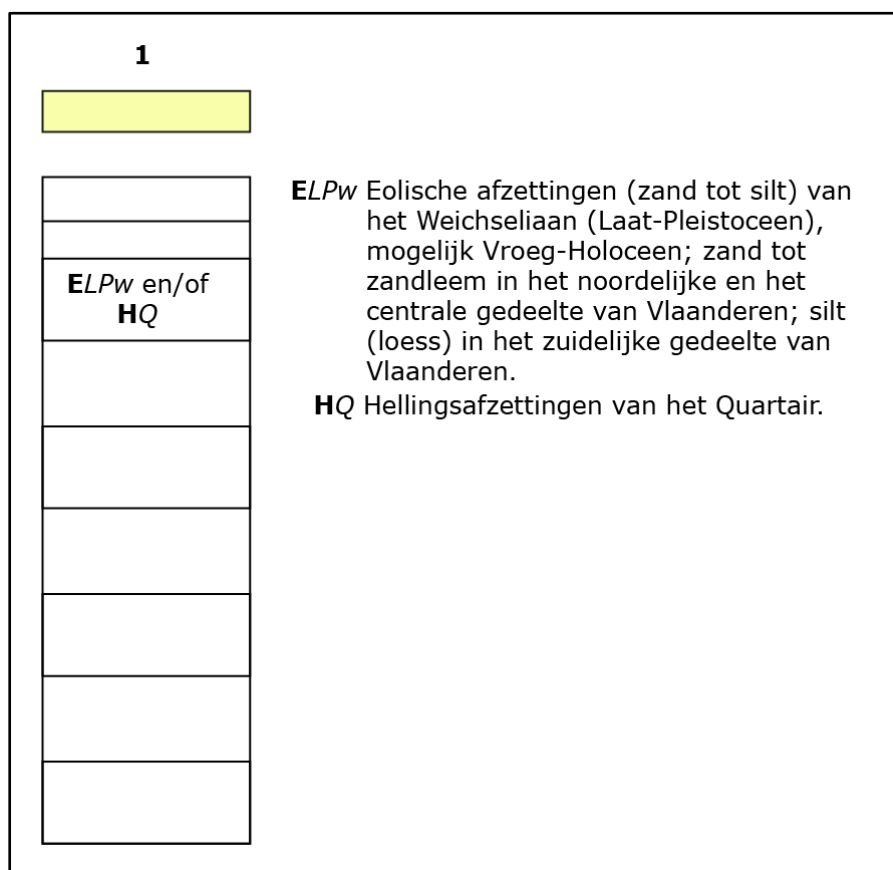
De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Kortrijk, Lid van Moen. Deze geologische eenheid wordt gekenmerkt door een grijze klei tot silt die kleihoudend is en waarbinnen kleilagen voorkomen. Ook komen Nummulites planulatus voor. De Quartair geologische kaart geeft aan dat het plangebied bestaat uit het type 1: geen Holocene en/of Tardiglaciale afzettingen bovenop de Pleistocene sequentie (1). Eolische afzettingen van zand tot silt uit het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk uit het Vroeg-Holocene (ELPw) en/of hellingsafzettingen van het Quartair (HQ) komen voor. De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

Figuur 18 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 19 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 20 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering

2.4.1. Algemeen⁶

Idegem wordt voor het eerst vermeld in 964 als 'Idingehem', dat is afgeleid van 'Indinga Haim', Germaans voor 'hoeve/nederzetting van Ido's nakomelingen'. De heerlijkheid maakte deel uit van de baronie van Boelare en was van oudsher in het bezit van de familie Van Idegem. In 1642 ging de heerlijkheid over tot de familie De Gruutere en in 1696 werd ze tot baronie verheven. De burcht van Idegem bevond zich op de Dries en was omringd door een slotgracht. Een onuitgegeven tekening van Sanderus toont op die plaats het kasteel 'Huis Rattenburg', nog bekend als 'Rattenkot'. De gemeente bevat tal van gesloten hoeves, vooral op de Dries. Voorheen bevonden zich ook meerdere hoeven rondom de kerk.

2.4.2. Plangebied

Concrete informatie over de historische ontwikkeling van het plangebied kan worden teruggevonden in de cartografische bronnen vanaf het einde van de 18de eeuw en luchtfoto's vanaf de tweede helft van de 20ste eeuw. Op de oudste relevante raadpleegbare kaart, de Ferrariskaart van ca. 1777, wordt geen bebouwing aangegeven binnen de grenzen van het plangebied. Het terrein is op dat moment in gebruik als landbouwgebied. Zowel de Aalstsesteenweg als de Heirweg zijn reeds aanwezig. Bebouwing bevindt zich voornamelijk in de dorpskern van 'Iledeghem', maar ook ten noorden van het plangebied kan een hoevegebouw en molen ('Moulin de Vloerseghem') worden onderscheiden. Deze Vloerzegemmolen⁷ was een houten korenwindmolen die voor het eerst vermeld wordt in 1290. De molen werd in 1928 gesloopt. Ook op de 19de-eeuwse Atlas der Buurtwegen (ca. 1840), Kaart van Popp (ca. 1842-1879), Kaart van Vandermaelen (ca. 1846-1854) en op de topografische kaarten van 1864, 1884 en 1910 wordt geen bebouwing aangegeven binnen de grenzen van het projectgebied. Bebouwing is voor het eerst op te merken op de topografische kaart van 1936-1937 en bevindt zich reeds ter hoogte van het huidige woonhuis en haar bijgebouwen, centraal op het terrein. Ook op de luchtfoto van 1971 kan de centrale woning met bijgebouwen langs de oostelijke zijde worden opgemerkt. Een verharding, waarlangs aanplantingen aanwezig zijn, leidt reeds naar de Aalstsesteenweg in het noorden en naar de Heirweg in het zuiden. Verder zijn voornamelijk langs de oostelijke en zuidelijke gedeelte bomen en/of struiken te onderscheiden. Tegen 2000-2003 is een groot deel van de bomen in de oostelijke zone verdwenen. Verder bleef de situatie tot op vandaag nagenoeg ongewijzigd.

⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020; Wikipedia 2019.

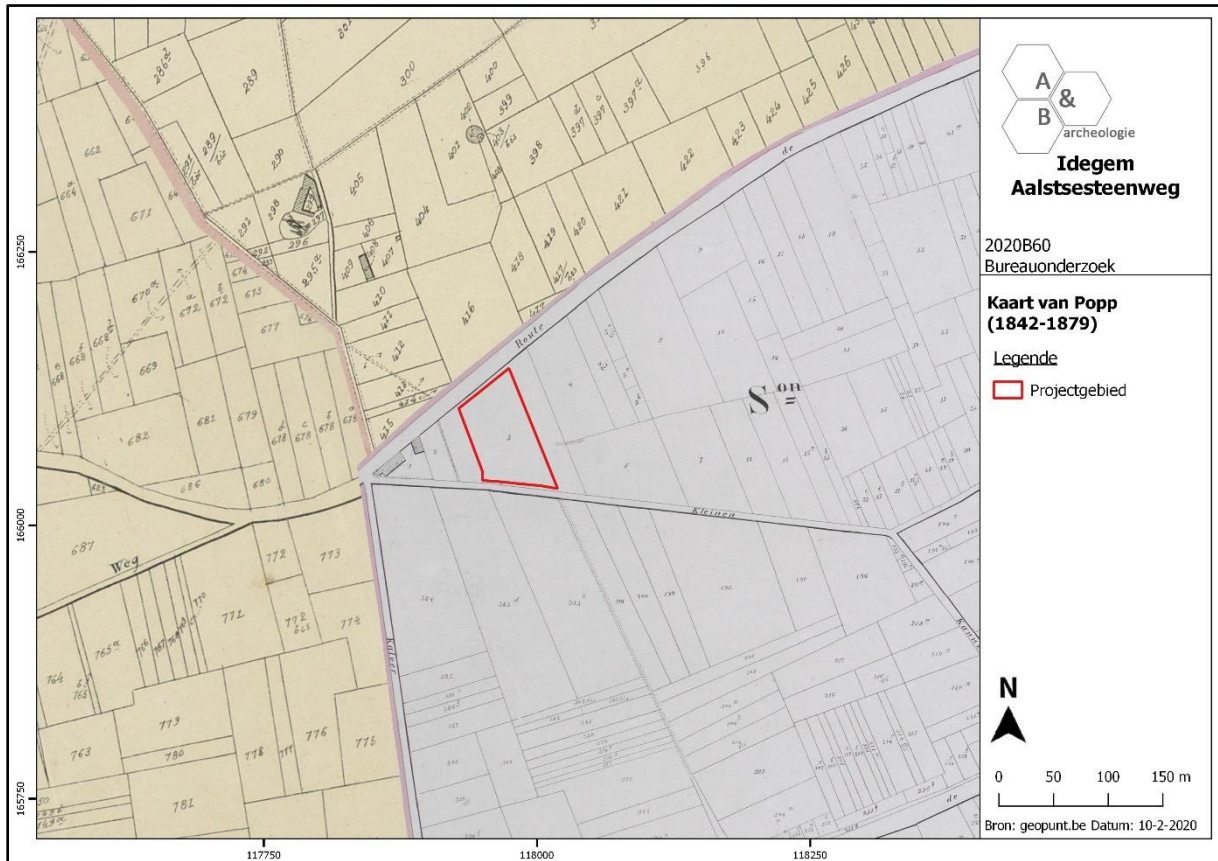
⁷ Denewet, Holemans 2019.

Figuur 21 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

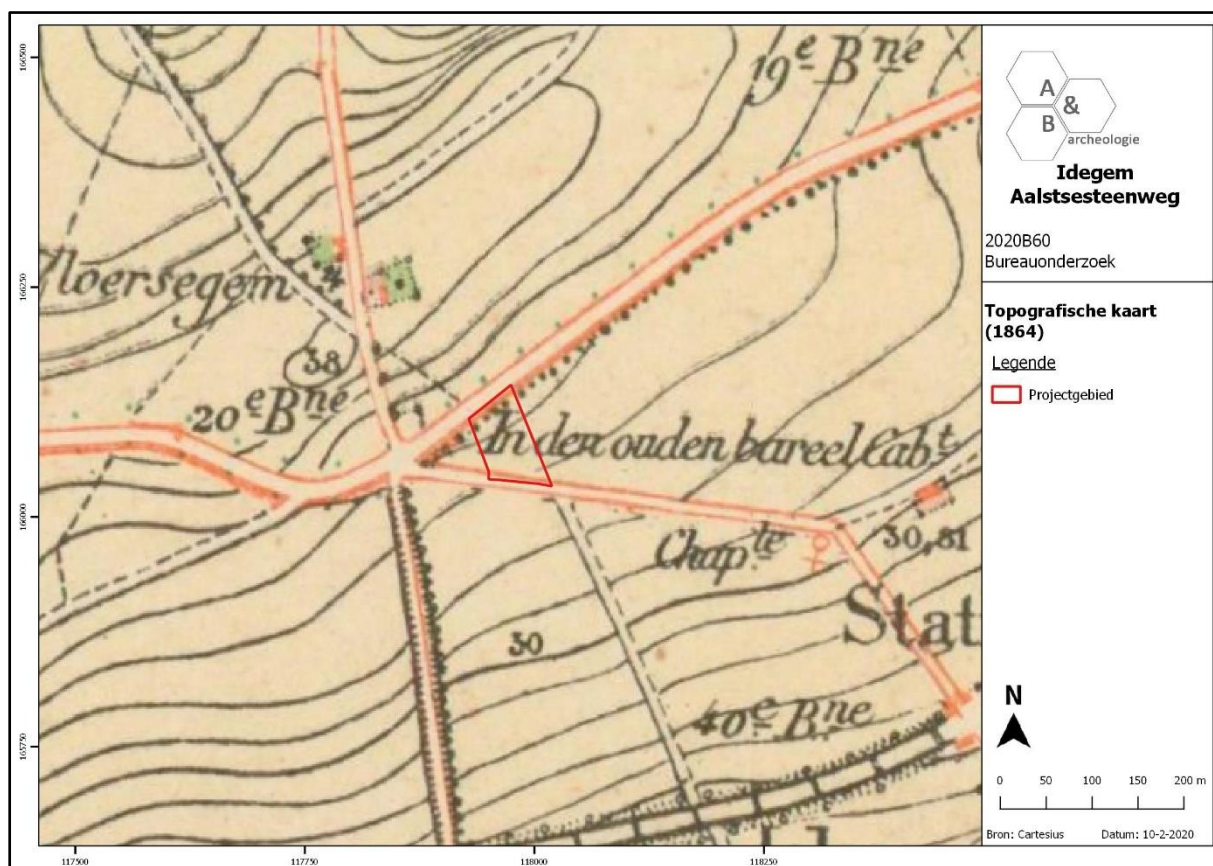
Figuur 22 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

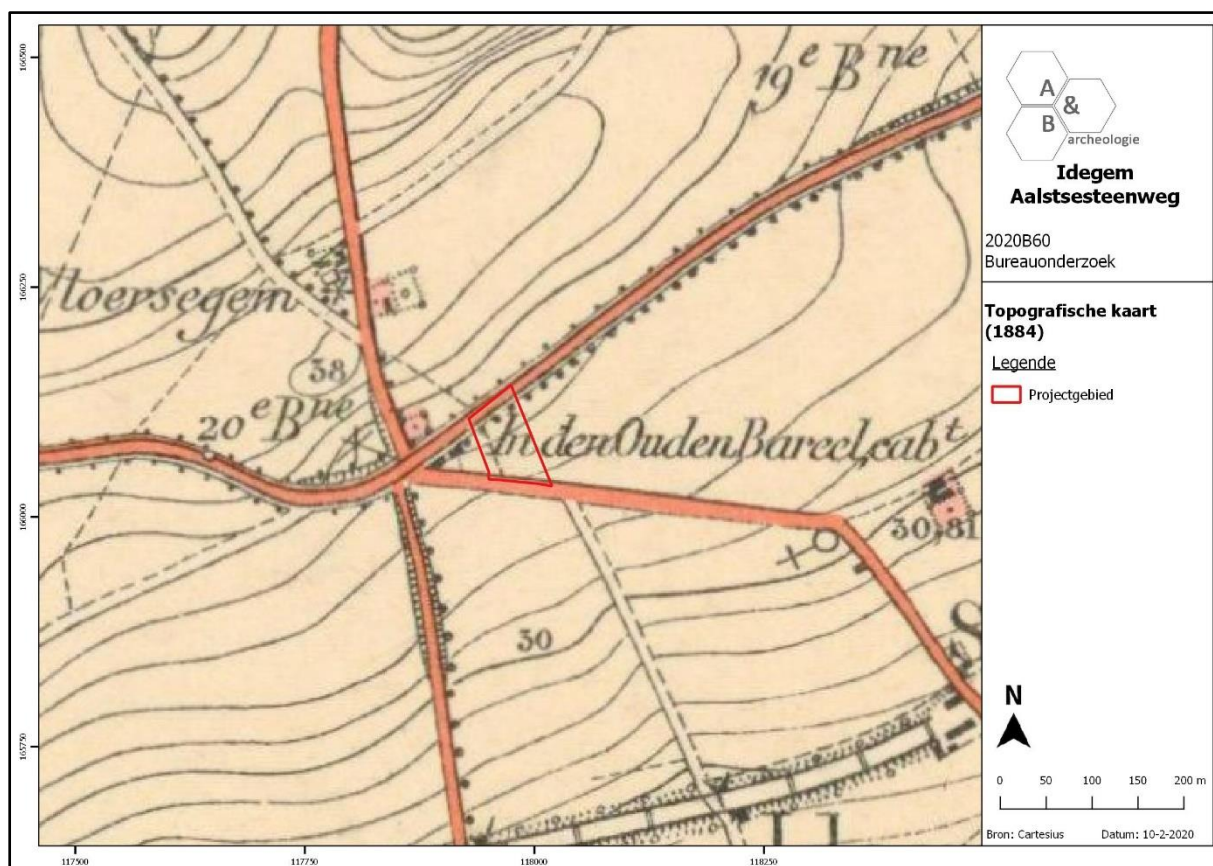
Figuur 23 Uitsnede uit de Poppkaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

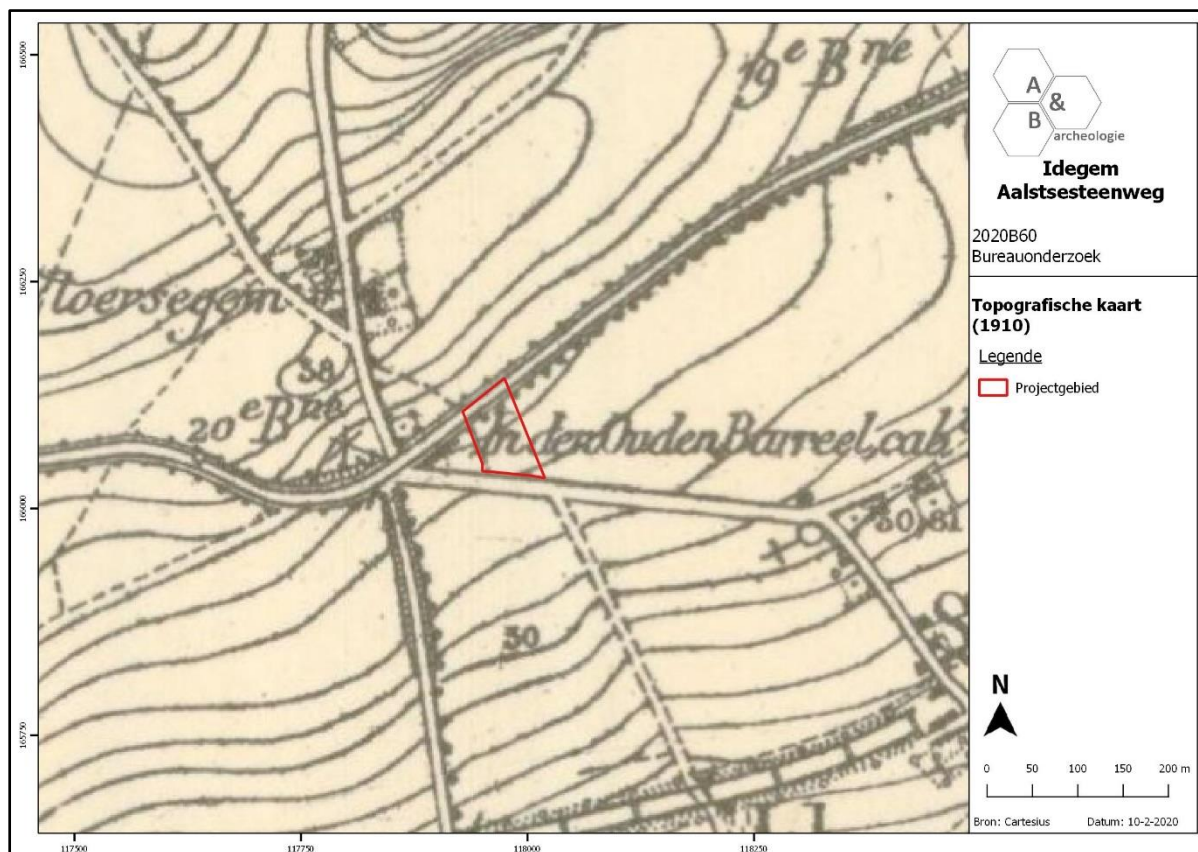
Figuur 24 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

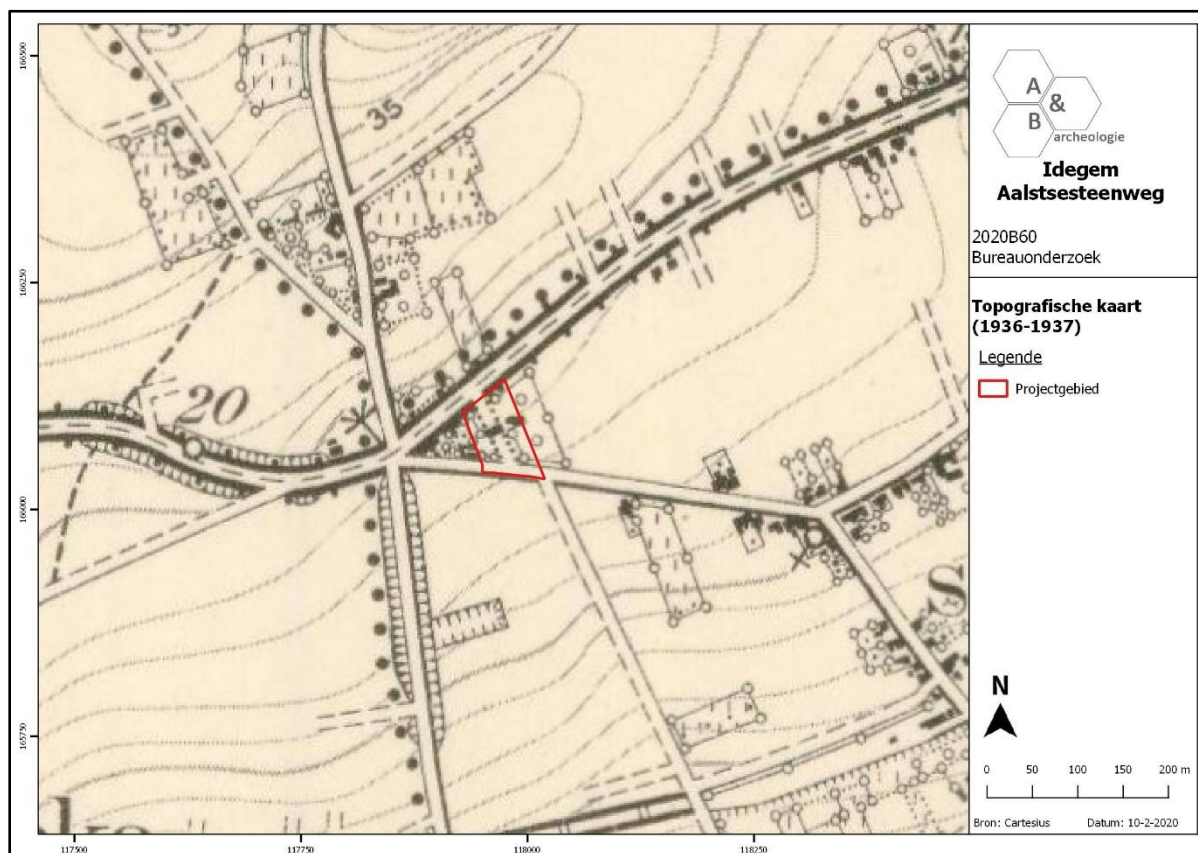
Figuur 25 Uitsnede uit de topografische kaart van 1864 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

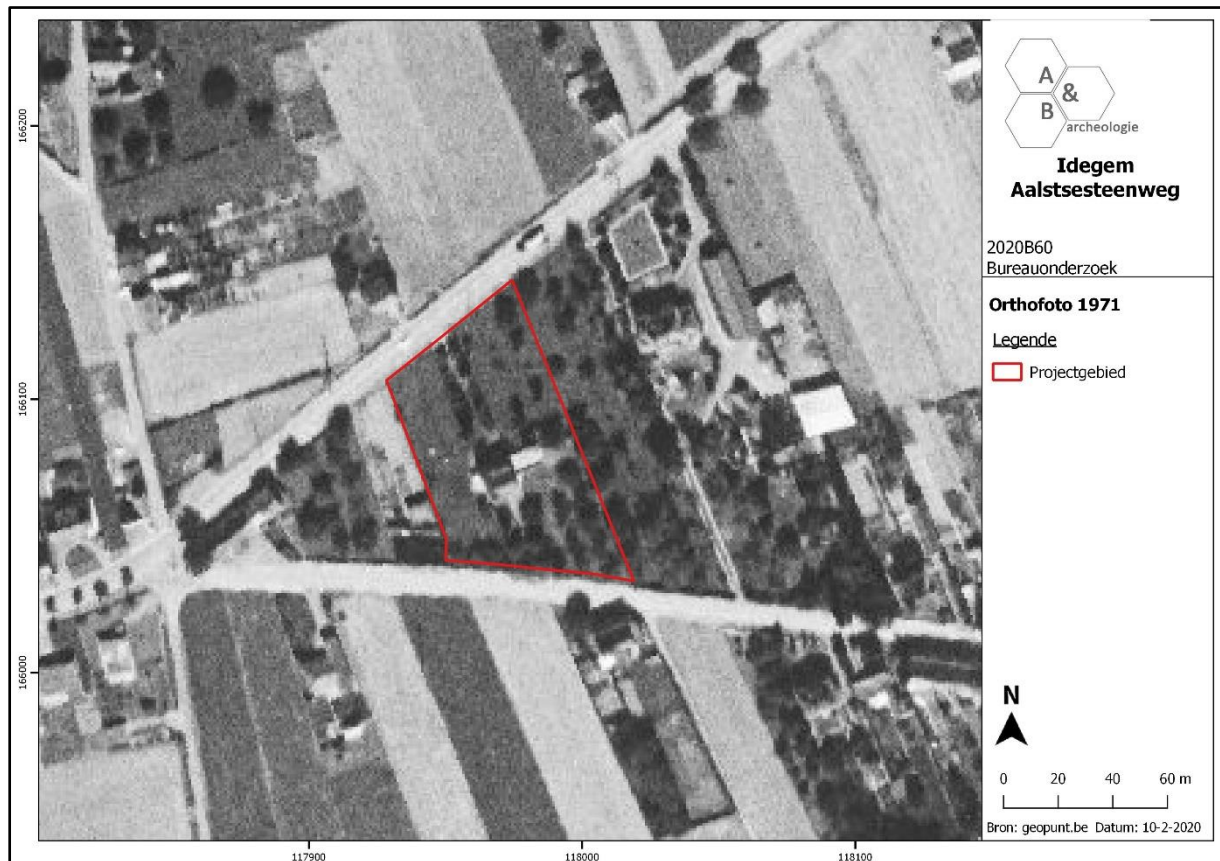
Figuur 26 Uitsnede uit de topografische kaart van 1884 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 27 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 28 Uitsnede uit de topografische kaart van 1936-1937 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

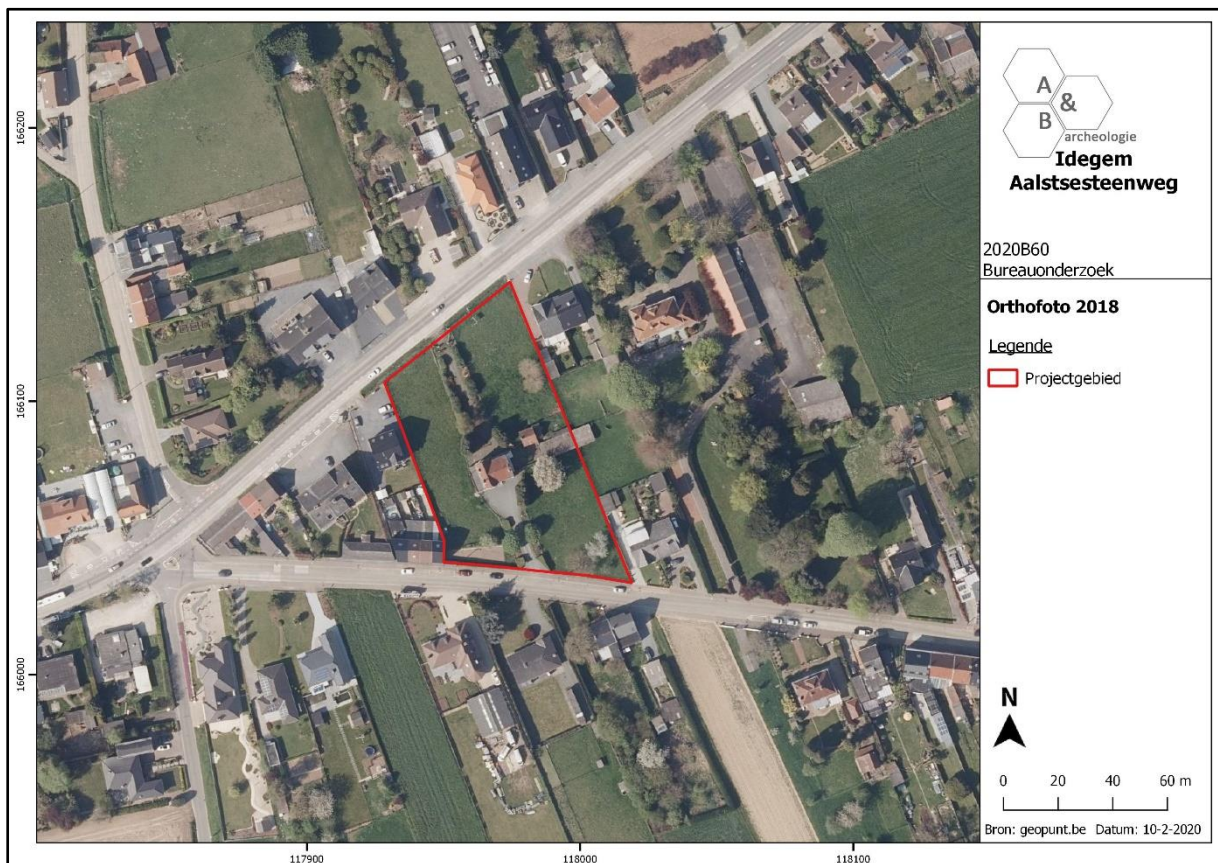
Figuur 29 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 30 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

Figuur 31 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

Figuur 32 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering⁸

Op de Centrale Archeologische Inventaris worden maar een beperkt aantal sites aangegeven in een straal van 1km rond het plangebied.

2.5.1. Datering onbepaald

Ca. 200m ten oosten van het plangebied, ter hoogte van CAI locatie 219473, werd in 2016 een landschappelijk booronderzoek en een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd door GATE. Hierbij kwamen enkele sporen aan het licht waarvan de datering niet kon worden bevestigd. Het gaat om karrensporen, geflankeerd door greppels, om een paalkuil en enkele kuilen. Voor het aangetroffen wegtracé wordt een laat- tot postmiddeleeuwse datering vermoed met een mogelijk oudere voorganger. Op ca. 900m ten oosten van het plangebied werden bij een proefsleuvenonderzoek, uitgevoerd door Ruben Willaert in 2012, enkele paalkuilen en kuilen aangetroffen die gezien het ontbreken van vondstmateriaal niet met zekerheid konden worden gedateerd (CAI ID 164742). Op basis van de vulling kunnen de sporen vermoedelijk in de ijzertijd of Romeinse tijd worden geplaatst.

2.5.2. Steentijd

Op het provinciaal domein de Gavers, op ca. 1,5km ten zuidwesten van het plangebied, werden reeds een schrabber en bekvormig werktuig uit de steentijd aangetroffen, alsook botmateriaal van mammoet, wolharige neushoorn, paard, steppebizon, oerrund, rendier en edelhert dat in de jongste ijstijd kan worden geplaatst (CAI ID 501701). Op CAI locatie 156129, ca. 1,8km ten zuidoosten van het plangebied, wordt de vondst van twee gepolijste bijlen in silex uit het neolithicum aangegeven.

2.5.3. IJzertijd

Sporen uit de ijzertijd werden aangetroffen op ca. 900m ten noordoosten van het plangebied bij een vooronderzoek door Ruben Willaert naar aanleiding van de aanleg van een Aquafinleiding in 2012 (CAI ID 164741). Het gaat om enkele paalkuilen, geassocieerd met handgevormd aardewerk, dat in de late ijzertijd gesitueerd kan worden. Op ca. 1,2km ten noordoosten van het plangebied werden bij controle van werken enkele paalkuilen, kuilen en een grachtstructuur gedocumenteerd die op basis van de vulling van één kuil met handgevormd en reducerend gebakken aardewerk in de late ijzertijd kunnen worden geplaatst (CAI ID 30254).

2.5.4. Romeinse tijd

Op ca. 800m ten zuidwesten van het plangebied wordt een concentratie van Gallo-Romeins puin, dakpannen en aardewerkfragmenten aangegeven (CAI ID 500285). Ter hoogte van CAI locatie 211400, op ca. 2km ten zuidwesten van het plangebied, werd in 2013 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd,

⁸ Cai.onroerenderfgoed.be

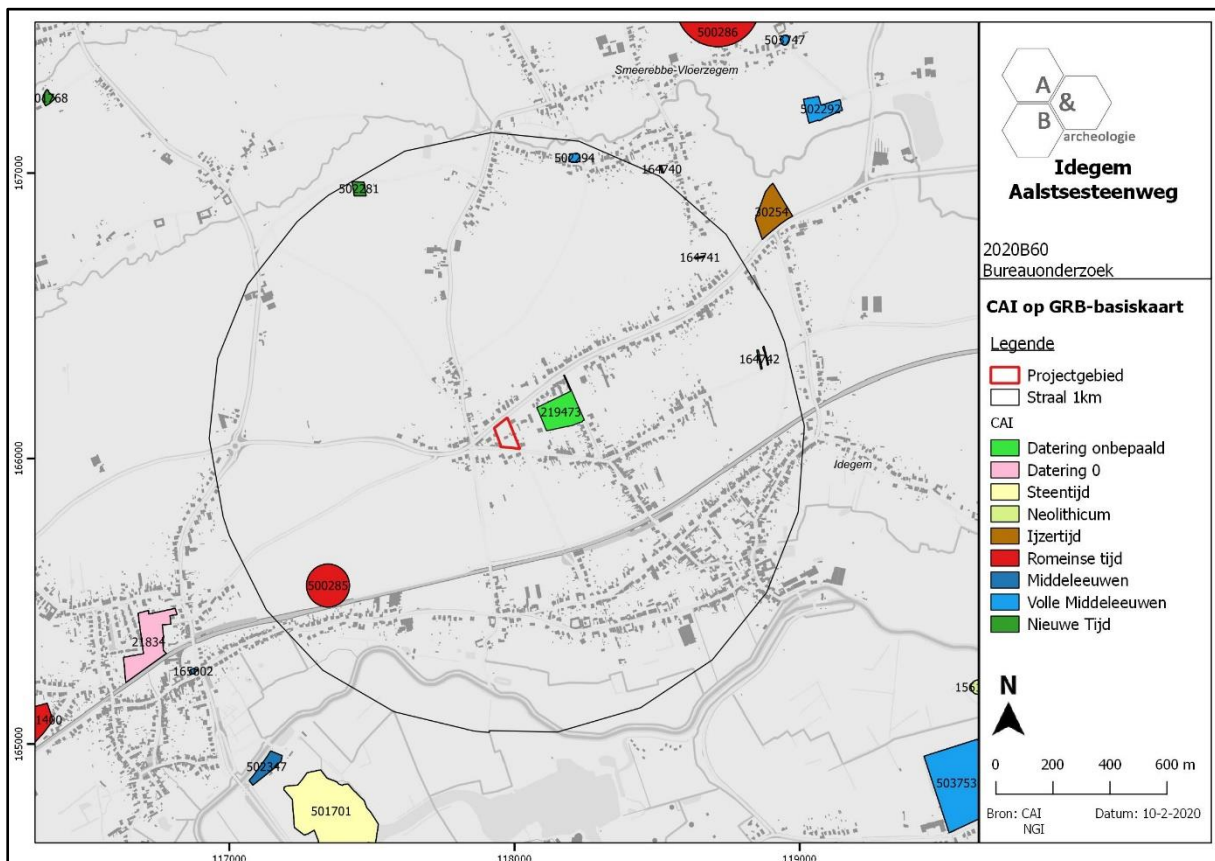
gevolgd door een opgraving in 2014. Hierbij werden greppels, kuilen en paalkuilen aangetroffen die in de Romeinse tijd kunnen worden gedateerd. Enkele bijgebouwen en restanten van een percelleringssysteem konden worden onderscheiden. Deze sporen werden in de midden-Romeinse tijd geplaatst. Botanisch onderzoek op een van de midden-Romeinse contexten leverde kafresten van spelt en resten van het verbouwen van emmer, gerst en vlas. Daarnaast werd op de site een middeleeuws inhumatiegraf met lijksilhouet geregistreerd en werden in het colluviaal pakket scherven uit de 10de-11de eeuw aangetroffen. Op ca. 1km ten noordoosten van het plangebied werden bij een proefsleuvenonderzoek naar aanleiding van de aanleg van leidingen door Aquafin enkele greppels en kuilen aangetroffen die geassocieerd konden worden met handgevormd aardewerk en een tegulafragment (CAI ID 164740). Vermoedelijk werd een deel van een inheems Romeins erf aangesneden tijdens dit onderzoek. Verder naar het noordoosten, op ca. 1,7km van het plangebied, werd bij veldprospectie een concentratie aan Romeins bouw materiaal, waaronder Gallo-Romeinse dakpannen, en scherven, waaronder terra sigillata, vastgesteld (CAI ID 500286).

2.5.5. Middeleeuwen

Uit de volle middeleeuwen dateert de parochiekerk Sint-Mattheus in Smeerebbe-Vloerzegem op ca. 1km ten noordoosten van het plangebied (CAI ID 502294). De kerk werd sindsdien enkele malen verbouwd. Ook de Sint-Amandus parochiekerk in Smeerebbe-Vloerzegem gaat terug tot de volle middeleeuwen (CAI ID 503747). Het gebouw wordt voor het eerst vermeld in 1183, maar het huidige uiterlijk kwam tot stand in 1792. Enkel het koor van de gotische kerk bleef bewaard. In de 12de eeuw was de kerk in bezit van de Sint-Pietersabdij in Gent. Het oorspronkelijke gebouw werd in de 16de eeuw verwoest door brand waarna de kerk werd gereconstrueerd. Verder dateert ook het zogenaamde 'Hof te Berchem' of 'Smeerebbefhof', dat zich op ca. 1,6km ten noordoosten van het plangebied situeert, uit de volle middeleeuwen (CAI ID 502292). De hoeve wordt reeds in 1201 vermeld en was in bezit van de Gentse Sint-Pietersabdij. De hoeve was uitgerust met een watermolen. In 1633 werd ze vernield, waarna ze werd heropgebouwd. Het huidige woonhuis dateert uit 1835. Op ca. 2km ten zuidoosten van het plangebied wordt de abdij van Beauprez aangegeven (CAI ID 503753). De cisterciënzerabdij werd gesticht in 1228. Van het oorspronkelijke gebouw bleven het abdissenkwartier, dat dateert uit 1727, de monumentale ingangspoort, de kloostermuur, het poortgebouwtje en een onderaardse gang bewaard. De rest van het gebouw werd aan het einde van de 16de en einde van de 17de eeuw grotendeels verwoest. In 1795 werd de kapel, het kloosterpand en de dienstgebouwen gesloopt. De zogenaamde hoeve 'Het Schipken', die zich op ca. 1,4km ten zuidwesten van het plangebied situeert, was oorspronkelijk gesitueerd op een eiland binnen de Dender (CAI ID 502347). De hoeve heeft mogelijk een 12de-eeuwse oorsprong. In de middeleeuwen was de versterkte woning een eigendom van de heren van Schendelbeke. Zij woonden hier tot aan de bouw van hun kasteel aan het einde van de 12de eeuw. Het oudste bewaarde deel bezit een gotische schoorsteen. Er werden verschillende nieuwe delen toegevoegd aan de hoeve die nu fungeert als gastenverblijf. Op ca. 1,3km ten zuidwesten van het plangebied wordt tot slot de Sint-Amanduskerk van Schendelbeke aangegeven (CAI ID 165002). Een 14C-datering plaatst de vermoedelijk oudste fase van het gebouw tussen 1005 en 1075 n.C. Bij beperkte opgravingen binnen het kerkgebouw werden reeds resten van de koorsluiting en de noordelijke koorhoek van de vermoedelijke oudste fase van de kerk aangesneden. Ook werd een vloer in Boomse tegels uit de 18de eeuw gedocumenteerd.

2.5.6. Nieuwe tijd

Op ca. 1km ten noordwesten van het plangebied wordt een 18de-eeuwse hoeve, het zogenaamde Moorhof, aangegeven (CAI ID 502281). Verder naar het noordwesten, op ca. 2km van het plangebied, bevindt zich een alleenstaande hoeve waar tijdens grondwerken in de oude paardenstal van de boerderij een muntschat met 107 Franse zilverstukken uit de 18de eeuw werden aangetroffen onder de kasseibevloering van de stal (CAI ID 501768). De oudste munten dateren uit 1726, de recentste uit 1791.

Figuur 33 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Op de oudste relevante raadpleegbare kaart, de Ferrariskaart van ca. 1777, wordt geen bebouwing aangegeven binnen de grenzen van het plangebied. Het terrein is op dat moment in gebruik als landbouwgebied. Zowel de Aalstsesteenweg als de Heirweg zijn reeds aanwezig. Bebouwing bevindt zich voornamelijk in de dorpskern van 'Iedeghem', maar ook ten noorden van het plangebied kan een hoevegebouw en molen ('Moulin de Vloerseghem') worden onderscheiden. Ook op de 19de-eeuwse Atlas der Buurtwegen (ca. 1840), Kaart van Popp (ca. 1842-1879), Kaart van Vandermaelen (ca. 1846-1854) en op de topografische kaarten van 1864, 1884 en 1910 wordt geen bebouwing aangegeven binnen de grenzen van het projectgebied. Bebouwing is voor het eerst op te merken op de topografische kaart van 1936-1937 en bevindt zich reeds ter hoogte van het huidige woonhuis en haar bijgebouwen, centraal op het terrein. Ook op de luchtfoto van 1971 kan de centrale woning met bijgebouwen langs de oostelijke zijde worden opgemerkt. Een verharding, waarlangs aanplantingen aanwezig zijn, leidt reeds naar de Aalstsesteenweg in het noorden en naar de Heirweg in het zuiden. Verder zijn voornamelijk langs de oostelijke en zuidelijke gedeelte bomen en/of struiken te onderscheiden. Tegen 2000-2003 is een groot deel van de bomen in de oostelijke zone verdwenen. Verder bleef de situatie tot op vandaag nagenoeg ongewijzigd. Het bestaande woonhuis en de omliggende verhardingen kunnen een zekere invloed gehad hebben op de bewaring van het bodemarchief. De overige delen van het terrein bleven de laatste eeuwen onbebouwd en er zijn geen aanwijzingen dat hier grootschalige verstoringen plaatsvonden.

- Op het digitale hoogtemodel is te zien dat het plangebied gelegen is op de hoge, droge uitloper van een lagere rug tussen de alluviale depressies van de Dender in het zuiden en de Molenbeek in het noorden. Een dergelijke plek was in het verleden uitermate gunstig voor menselijke aanwezigheid, gezien de nabijheid van een groot en gevarieerd voedselaanbod en de strategische ligging op hogere, drogere gronden. Het reliëf op siteniveau wordt voornamelijk gekenmerkt door een centrale verhoogde strook ter hoogte van de bebouwing (ca. +33,0m in het zuiden tot ca. +33,6m TAW in het noorden). Daarnaast valt algemeen een lichte daling van noord (+33,6m TAW in het noordoosten; +33,4m TAW in het noordwesten) naar zuid (+32,6m TAW in het zuidoosten; +32,9m TAW in het zuidwesten) op te merken.

- In de omgeving van het plangebied zijn slechts enkele archeologische sites gekend. Op ca. 200m ten oosten van het plangebied werd tijdens een proefsleuvenonderzoek een wegtracé aangetroffen dat vermoedelijk in de late- of postmiddeleeuwen dateert, naast enkele (paal-)kuilen waarvoor geen datering kon worden bekomen. Andere archeologische waarden uit de ruimere omgeving tonen aan dat het gebied vanaf de steentijd, doorheen de ijzertijd, de Romeinse periode, middeleeuwen en nieuwe tijd bezocht of bewoond werd door de mens.

- Er kan aan het plangebied een zekere archeologische verwachting worden toegekend, voornamelijk gebaseerd op de gunstige landschappelijke ligging. Het voorkomen van in situ bewaarde steentijd artefactensites is niet uit te sluiten. Wat betreft sites met grondsporen is er een kans op het aantreffen

van sites uit diverse archeologische periodes, van het neolithicum tot de nieuwe tijd. Het is echter wel mogelijk dat het huidige woonhuis, de bijgebouwen en omliggende verharding, een zekere verstoring hebben meegebracht centraal op het terrein.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

In eerste instantie zal de bestaande bebouwing en bijhorende verharding worden gesloopt. Ook de aanwezige bomen en aanplantingen zullen worden gerooid. Nadien plant de initiatiefnemer de bouw van een serviceflatcomplex met drie verdiepingen en een ondergronds niveau. De ondergrondse verdieping wordt voorzien op ca. 360cm onder het maaiveldniveau. Hier wordt een parkeergarage, fietsenstalling, een keuken, wasserij, enkele technische ruimtes en personeelsruimtes voorzien. De parkeergarage wordt toegankelijk gemaakt vanop de Heirweg en de inrit ervan situeert zich langs het zuidwesten van het gebouw. Op de gelijkvloerse verdieping worden 23 serviceflats voorzien, naast enkele gemeenschappelijke ruimtes en ruimtes bestemd voor personeel. De inkom bevindt zich in het zuiden van het nieuwe gebouw, langsheen de Heirweg. De eerste verdieping bevat 27 flats en enkele gemeenschappelijke ruimtes. Op de tweede verdieping bevinden zich tot slot nog eens 20 flats, enkele gemeenschappelijke ruimtes, een terras en een ruimte voor de conciërge. Daarnaast wordt ook omgevingsaanleg voorzien en zullen langs de westelijke zijde van het gebouw ondergrondse afvalcontainers worden ingebouwd. Langs zowel de westelijke als de oostelijke zijde van het perceel zal een brandweg worden aangelegd. In het westen wordt eveneens een opstelplaats voor de brandweer vrijgehouden. Er zullen dus aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het volledige plangebied: het bouwrijp maken van de percelen en de afbraak van de woning met haar bijgebouwen en verhardingen, de bodemingrepen voor aanleg van de nutsleidingen, funderingswerken, het uitgraven van het ondergrondse niveau, het optrekken van de serviceflats en de omgevingsaanleg. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Het plangebied kent een zekere archeologische verwachting. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. Zowel steentijd artefactensites als sites met grondsporen zijn niet uit te sluiten. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarover archeologisch nog bijzonder weinig is gekend. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, gezien de bestaande bebouwing eerst gesloopt dient te worden tot op het niveau van het maaiveld en de aanwezige bomen gerooid moeten worden tot op het niveau van het maaiveld.

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een 'vooronderzoek met ingreep in de bodem' (verkenkend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

3.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

- Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites.

In dit geval is deze onderzoeksmethode noodzakelijk om uit te voeren. Op die manier kan het potentieel voor in situ steentijd artefactensites nagegaan worden. Ook kan op die manier ook de bodemopbouw meer exact in kaart worden gebracht. Het landschappelijk booronderzoek moet daarnaast ook de verstoringsgraad van het terrein in kaart brengen. Het voorstel voor het landschappelijk bodemonderzoek, door middel van boringen, wordt in het programma van maatregelen verder uitgewerkt en verduidelijkt.

- Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven. Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmetingen, grondradar enz.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden.

- Veldkartering en metaaldetectie

Bij een veldkartering of oppervlakteprospectie wordt een visuele inspectie gedaan van het terreinoppervlak voor de aanwezigheid van archeologisch vondstmateriaal, zoals aardewerk of silexartefacten. Metaaldetectie betreft het opsporen van metalen voorwerpen door middel van een metaaldetector. De toplaag, ca. 20cm diep, wordt hierbij afgezocht door middel van parallelle looplijnen met of zonder een bepaalde tussenafstand.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden. Wel dienen tijdens het proefsleuvenonderzoek de sleufvlakken en de grondhopen met de metaaldetector worden geïnspecteerd.

3.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel om archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Via de boringen kunnen begraven niveaus teruggevonden worden waarin zich bv. *in situ* steentijdartefacten kunnen bevinden. De boringen worden volgens een bepaald grid met optimale spreiding opgesteld.

In dit geval is deze onderzoeksmethode mogelijk van toepassing als blijkt dat er tijdens de landschappelijke boringen vastgesteld wordt dat er mogelijk steentijdsites aanwezig kunnen zijn. De te volgen strategie en methodiek hangt bijgevolg af van de landschappelijke boorresultaten.

- Proefputten in functie van steentijd artefactensites

Het doel van proefputten in functie van steentijd artefactensites is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.

In dit geval is deze onderzoeksmethode mogelijk van toepassing als blijkt dat er tijdens de archeologische boringen vastgesteld wordt dat er steentijdsites aanwezig kunnen zijn. De te volgen strategie en methodiek hangt bijgevolg af van de archeologische boorresultaten.

- Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.

Gezien de aard van de site, de geplande werken en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk om archeologische sites met grondsporen op te sporen. Deze proefsleuven moeten aangelegd worden na het uitvoeren van de landschappelijke boringen (en na een eventueel archeologisch booronderzoek en/of steentijd proefputtenonderzoek). Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen. Dit proefsleuvenonderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject.

3.5. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Op de oudste relevante raadpleegbare kaart, de Ferrariskaart van ca. 1777, wordt geen bebouwing aangegeven binnen de grenzen van het plangebied. Het terrein is op dat moment in gebruik als landbouwgebied. Zowel de Aalstsesteenweg als de Heirweg zijn reeds aanwezig. Bebouwing bevindt zich voornamelijk in de dorpskern van 'Iedeghem', maar ook ten noorden van het plangebied kan een hoevegebouw en molen ('Moulin de Vloerseghem') worden onderscheiden. Ook op de 19de-eeuwse Atlas der Buurtwegen (ca. 1840), Kaart van Popp (ca. 1842-1879), Kaart van Vandermaelen (ca. 1846-1854) en op de topografische kaarten van 1864, 1884 en 1910 wordt geen bebouwing aangegeven binnen de grenzen van het projectgebied. Bebouwing is voor het eerst op te merken op de topografische kaart van 1936-1937 en bevindt zich reeds ter hoogte van het huidige woonhuis en haar bijgebouwen, centraal op het terrein. Ook op de luchtfoto van 1971 kan de centrale woning met bijgebouwen langs de oostelijke zijde worden opgemerkt. Een verharding, waarlangs aanplantingen aanwezig zijn, leidt reeds naar de Aalstsesteenweg in het noorden en naar de Heirweg in het zuiden. Verder zijn voornamelijk langs de oostelijke en zuidelijke gedeelte bomen en/of struiken te onderscheiden. Tegen 2000-2003 is een groot deel van de bomen in de oostelijke zone verdwenen. Verder bleef de situatie tot op vandaag nagenoeg ongewijzigd. Het bestaande woonhuis en de omliggende verhardingen kunnen een zekere invloed gehad hebben op de bewaring van het bodemarchief. De overige delen van het terrein bleven de laatste eeuwen onbebouwd en er zijn geen aanwijzingen dat hier grootschalige verstoringen plaatsvonden.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Het huidige woonhuis, de bijgebouwen en de omliggende verharding hebben mogelijk een nefaste invloed uitgeoefend op de bewaring van het bodemarchief. Voor de overige delen van het terrein zijn geen aanwijzingen van grootschalige verstoringen terug te vinden.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Deze vraag kan op basis van enkel het bureauonderzoek niet beantwoord worden.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

In eerste instantie zal de bestaande bebouwing en bijhorende verharding worden gesloopt. Ook de aanwezige bomen en aanplantingen zullen worden gerooid. Nadien plant de initiatiefnemer de bouw van een serviceflatcomplex met drie verdiepingen en een ondergronds niveau. De ondergrondse verdieping wordt voorzien op ca. 360cm onder het maaiveldniveau. Hier wordt een parkeergarage, fietsenstalling, een keuken, wasserij, enkele technische ruimtes en personeelsruimtes voorzien. De parkeergarage wordt toegankelijk gemaakt vanop de Heirweg en de inrit ervan situeert zich langs het zuidwesten van het gebouw. Op de gelijkvloerse verdieping worden 23 serviceflats voorzien, naast enkele gemeenschappelijke ruimtes en ruimtes bestemd voor personeel. De inkom bevindt zich in het zuiden van het nieuwe gebouw, langsheen de Heirweg. De eerste verdieping bevat 27 flats en enkele gemeenschappelijke ruimtes. Op de tweede verdieping bevinden zich tot slot nog eens 20 flats, enkele

gemeenschappelijke ruimtes, een terras en een ruimte voor de conciërge. Daarnaast wordt ook omgevingsaanleg voorzien en zullen langs de westelijke zijde van het gebouw ondergrondse afvalcontainers worden ingebouwd. Langs zowel de westelijke als de oostelijke zijde van het perceel zal een brandweg worden aangelegd. In het westen wordt eveneens een opstelplaats voor de brandweer vrijgehouden. Er zullen dus aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het volledige plangebied: het bouwrijp maken van de percelen en de afbraak van de woning met haar bijgebouwen en verhardingen, de bodemingrepen voor aanleg van de nutsleidingen, funderingswerken, het uitgraven van het ondergrondse niveau, het optrekken van de serviceflats en de omgevingsaanleg. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. Het terrein kent echter wel een gunstige landschappelijke ligging op een heuvelrug tussen twee beekvalleien.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

In eerste instantie dient een landschappelijk booronderzoek te gebeuren waarbij verspreid over het terrein een aantal boringen worden uitgevoerd. Indien blijkt dat bij dit onderzoek archeologische niveaus met potentieel voor steentijdsites bewaard zijn op een deel of over het volledige terrein, dient een verder verkennend archeologisch booronderzoek te gebeuren. Deze onderzoeksvorm valt onder een vooronderzoek met ingreep in de bodem. Dit onderzoek bestaat uit een boorpuntenraster, waarbij de parallelle raaien 10m uit elkaar staan en de boorpunten op de boorraai 12m uit elkaar. De keuze van het boorgrid is gebaseerd op basis van de resultaten van het landschappelijk booronderzoek. Het opgeboorde residu dient uitgezeefd te worden en gecontroleerd op de aanwezigheid van silexartefacten. Op de locatie waar er *in situ* steentijdartefacten vastgesteld werden, dient ofwel een verder vooronderzoek gericht op steentijd te gebeuren om de site beter te kunnen afbakenen (door middel van waarderend archeologisch booronderzoek en/of proefputten in functie van steentijd artefactensites), ofwel kan er direct worden overgegaan naar een opgraving indien er voldoende gegevens voorhanden zijn voor het opmaken van een programma van maatregelen hiervoor.

De tweede fase bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. Deze fase kan volgen na het landschappelijk booronderzoek, indien de resultaten hiervan negatief zijn, en kan mogelijks aangepast worden aan de resultaten van het landschappelijk booronderzoek. Dit onderzoek bestaat uit het aanleggen van parallelle sleuven. De sleuven hebben als doel om het archeologisch potentieel van het terrein in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringszones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen aan de Aalstsesteenweg te Idegem (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt en de totale oppervlakte van de vergunningsplichtige bodemingrepen 1000m² of meer beslaat, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied is ca. 5400m² groot en heeft een langwerpige, quasi rechthoekige vorm. Het terrein sluit in het noorden aan bij de Aalstsesteenweg, in het zuiden bij de Heirweg. Centraal op het terrein is een woning met bijgebouwen aanwezig. Een verharding leidt vanaf deze woning naar zowel de Aalstsesteenweg als de Heirweg. Rondom de woning en haar bijgebouwen en langsheen de verharding zijn hagen, bomen en struiken aanwezig. Daarnaast zijn ook enkele bomen aanwezig in de zuidoostelijke hoek van het perceel en langs de oostelijke zijde. Langs de zuidwestelijke zijde is een haag aangeplant.

Op de oudste relevante raadpleegbare kaart, de Ferrariskaart van ca. 1777, wordt geen bebouwing aangegeven binnen de grenzen van het plangebied. Het terrein is op dat moment in gebruik als landbouwgebied. Zowel de Aalstsesteenweg als de Heirweg zijn reeds aanwezig. Bebouwing bevindt zich voornamelijk in de dorpskern van 'Iedeghem', maar ook ten noorden van het plangebied kan een hoevegebouw en molen ('Moulin de Vloerseghem') worden onderscheiden. Ook op de 19de-eeuwse Atlas der Buurtwegen (ca. 1840), Kaart van Popp (ca. 1842-1879), Kaart van Vandermaelen (ca. 1846-1854) en op de topografische kaarten van 1864, 1884 en 1910 wordt geen bebouwing aangegeven binnen de grenzen van het projectgebied. Bebouwing is voor het eerst op te merken op de topografische kaart van 1936-1937 en bevindt zich reeds ter hoogte van het huidige woonhuis en haar bijgebouwen, centraal op het terrein. Ook op de luchtfoto van 1971 kan de centrale woning met bijgebouwen langs de oostelijke zijde worden opgemerkt. Een verharding, waarlangs aanplantingen aanwezig zijn, leidt reeds naar de Aalstsesteenweg in het noorden en naar de Heirweg in het zuiden. Verder zijn voornamelijk langs de oostelijke en zuidelijke gedeelte bomen en/of struiken te onderscheiden. Tegen 2000-2003 is een groot deel van de bomen in de oostelijke zone verdwenen. Verder bleef de situatie tot op vandaag nagenoeg ongewijzigd. Het bestaande woonhuis en de omliggende verhardingen kunnen een zekere invloed gehad hebben op de bewaring van het bodemarchief. De overige delen van het terrein bleven de laatste eeuwen onbebouwd en er zijn geen aanwijzingen dat hier grootschalige verstoringen plaatsvonden. Op het digitale hoogtemodel is te zien dat het plangebied gelegen is op de hoge, droge uitloper van een lagere rug tussen de alluviale depressies van de Dender in het zuiden en de Molenbeek in het noorden. Een dergelijke plek was in het verleden uitermate gunstig voor menselijke aanwezigheid, gezien de nabijheid van een groot en gevarieerd voedselaanbod en de strategische ligging op hogere, drogere gronden. Het reliëf op siteniveau wordt voornamelijk gekenmerkt door een centrale verhoogde strook ter hoogte van de bebouwing (ca. +33,0m in het zuiden tot ca. +33,6m TAW in het noorden). Daarnaast valt algemeen een lichte daling van noord (+33,6m TAW in het noordoosten; +33,4m TAW in het noordwesten) naar zuid (+32,6m TAW in het zuidoosten; +32,9m TAW in het zuidwesten) op te merken. In de omgeving van het plangebied zijn slechts enkele archeologische sites gekend. Op ca. 200m ten oosten van het

plangebied werd tijdens een proefsleuvenonderzoek een wegtracé aangetroffen dat vermoedelijk in de late- of postmiddeleeuwen dateert, naast enkele (paal-)kuilen waarvoor geen datering kon worden bekomen. Andere archeologische waarden uit de ruimere omgeving tonen aan dat het gebied vanaf de steentijd, doorheen de ijzertijd, de Romeinse periode, middeleeuwen en nieuwe tijd bezocht of bewoond werd door de mens.

Er kan aan het plangebied een zekere archeologische verwachting worden toegekend, voornamelijk gebaseerd op de voordelige landschappelijke ligging. Het voorkomen van in situ bewaarde steentijd artefactensites is niet uit te sluiten. Wat betreft sites met grondsporen is er een kans op het aantreffen van sites uit diverse archeologische periodes, van het neolithicum tot de nieuwe tijd. Het is echter wel mogelijk dat het huidige woonhuis, de bijgebouwen en omliggende verharding, een zekere verstoring hebben meegebracht centraal op het terrein.

In eerste instantie zal de bestaande bebouwing en bijhorende verharding worden gesloopt. Ook de aanwezige bomen en aanplantingen zullen worden gerooid. Nadien plant de initiatiefnemer de bouw van een serviceflatcomplex met drie verdiepingen en een ondergronds niveau. De ondergrondse verdieping wordt voorzien op ca. 360cm onder het maaiveldniveau. Hier wordt een parkeergarage, fietsenstalling, een keuken, wasserij, enkele technische ruimtes en personeelsruimtes voorzien. De parkeergarage wordt toegankelijk gemaakt vanop de Heirweg en de inrit ervan situeert zich langs het zuidwesten van het gebouw. Op de gelijkvloerse verdieping worden 23 serviceflats voorzien, naast enkele gemeenschappelijke ruimtes en ruimtes bestemd voor personeel. De inkom bevindt zich in het zuiden van het nieuwe gebouw, langsheen de Heirweg. De eerste verdieping bevat 27 flats en enkele gemeenschappelijke ruimtes. Op de tweede verdieping bevinden zich tot slot nog eens 20 flats, enkele gemeenschappelijke ruimtes, een terras en een ruimte voor de conciërge. Daarnaast wordt ook omgevingsaanleg voorzien en zullen langs de westelijke zijde van het gebouw ondergrondse afvalcontainers worden ingebouwd. Langs zowel de westelijke als de oostelijke zijde van het perceel zal een brandweg worden aangelegd. In het westen wordt eveneens een opstelplaats voor de brandweer vrijgehouden. Er zullen dus aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het volledige plangebied: het bouwrijp maken van de percelen en de afbraak van de woning met haar bijgebouwen en verhardingen, de bodemingrepen voor aanleg van de nutsleidingen, funderingswerken, het uitgraven van het ondergrondse niveau, het optrekken van de serviceflats en de omgevingsaanleg. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Het plangebied kent een zekere archeologische verwachting. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. Zowel steentijd artefactensites als sites met grondsporen zijn niet uit te sluiten. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio, waarover archeologisch nog bijzonder weinig is gekend. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, gezien de bestaande bebouwing eerst gesloopt dient te worden tot op het niveau van het maaiveld en de aanwezige bomen gerooid moeten worden tot op het niveau van het maaiveld.

Het verder vooronderzoek bestaat uit enerzijds een landschappelijk booronderzoek (eventueel gevolgd door een archeologisch booronderzoek en/of een proefputtenonderzoek gericht op steentijd), anderzijds een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

5. Bibliografie

- Agentschap Onroerend Erfgoed 2020. *Idegem*, geraadpleegd op 11 februari 2020 op <https://inventaris.onroenderfgoed.be/themas/13431>.
- Denewet L., Holemans H., 2019. *Smeerebbe-Vloerzegem (Geraardsbergen), Oost-Vlaandere*, geraadpleegd op 11 februari 2020 op <https://www.molenechos.org/verdwenen/molen.php?nummer=5230>
- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://www.cartesius.be/CartesiumPortal/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://cai.onroenderfgoed.be/>
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- <https://www.google.com/maps>
- Wikipedia 2019. *Idegem*, geraadpleegd op 11 februari 2020 op <https://nl.wikipedia.org/wiki/Idegem>.

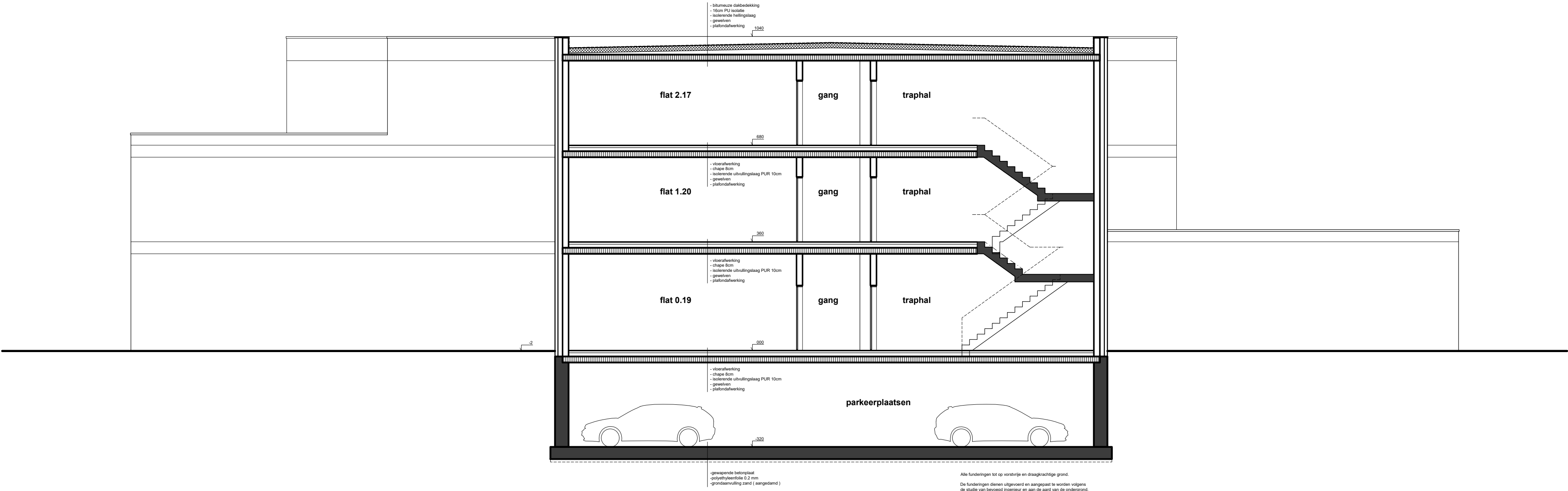
6. Bijlages

- Figurenlijst

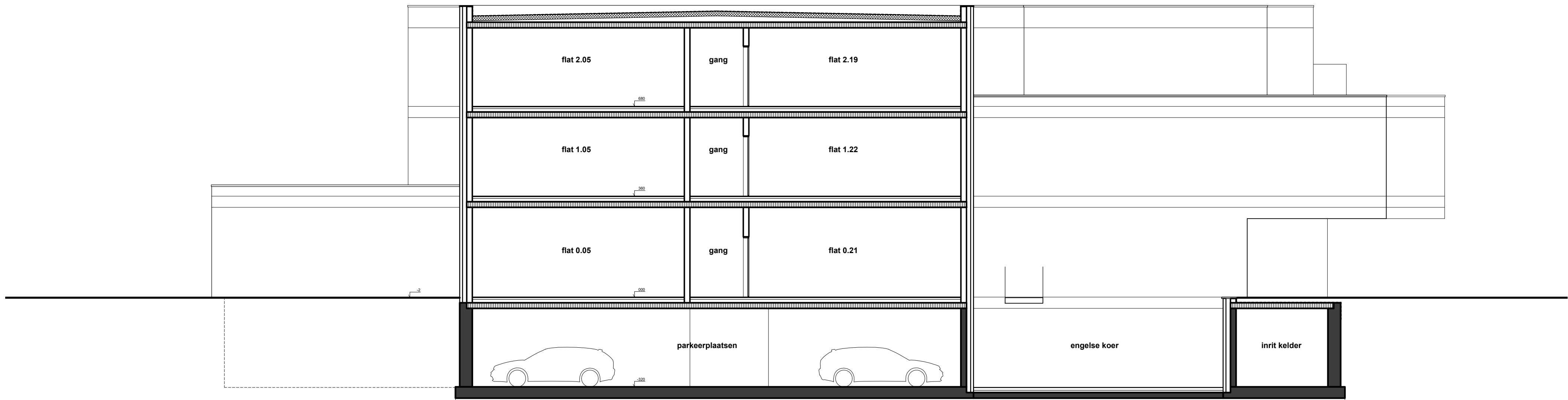
Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).....	8
Figuur 2 Zicht op het plangebied vanop de Aalstsesteenweg, vanuit het noordoosten (bron: https://www.google.com/maps).....	9
Figuur 3 Zicht op het plangebied vanop de Aalstsesteenweg, vanuit het noordwesten (bron: https://www.google.com/maps).....	9
Figuur 4 Uitsnede uit het ontwerpplan van het ondergrondse niveau (bron: initiatiefnemer).....	10
Figuur 5 Uitsnede uit het ontwerpplan van het gelijkvloers (bron: initiatiefnemer).	11
Figuur 6 Uitsnede uit het ontwerpplan van de eerste verdieping (bron: initiatiefnemer).	11
Figuur 7 Uitsnede uit het ontwerpplan van de tweede verdieping (bron: initiatiefnemer).	12
Figuur 8 Doorsnede AA uit het ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).....	12
Figuur 9 Geplande werken (niveau 0) geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be en initiatiefnemer).....	13
Figuur 10 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	15
Figuur 11 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	15
Figuur 12 Zicht op het kadasterplan met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	16
Figuur 13 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	16
Figuur 14 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	17
Figuur 15 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).....	18
Figuur 16 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	18
Figuur 17 Uitsnede uit de bodemkaart ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be).	19
Figuur 18 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	20
Figuur 19 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	21
Figuur 20 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart (bron: geopunt.be).	21
Figuur 21 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	23
Figuur 22 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	23
Figuur 23 Uitsnede uit de Poppkaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	24
Figuur 24 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	24
Figuur 25 Uitsnede uit de topografische kaart van 1864 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).....	25
Figuur 26 Uitsnede uit de topografische kaart van 1884 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).....	25
Figuur 27 Uitsnede uit de topografische kaart van 1910 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).....	26

Figuur 28 Uitsnede uit de topografische kaart van 1936-1937 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).	26
Figuur 29 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).	27
Figuur 30 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).	27
Figuur 31 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).	28
Figuur 32 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2018 (bron: geopunt.be).	28
Figuur 33 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) (bron: geopunt.be en CAI).....	31

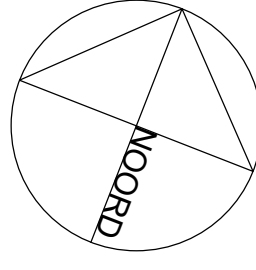
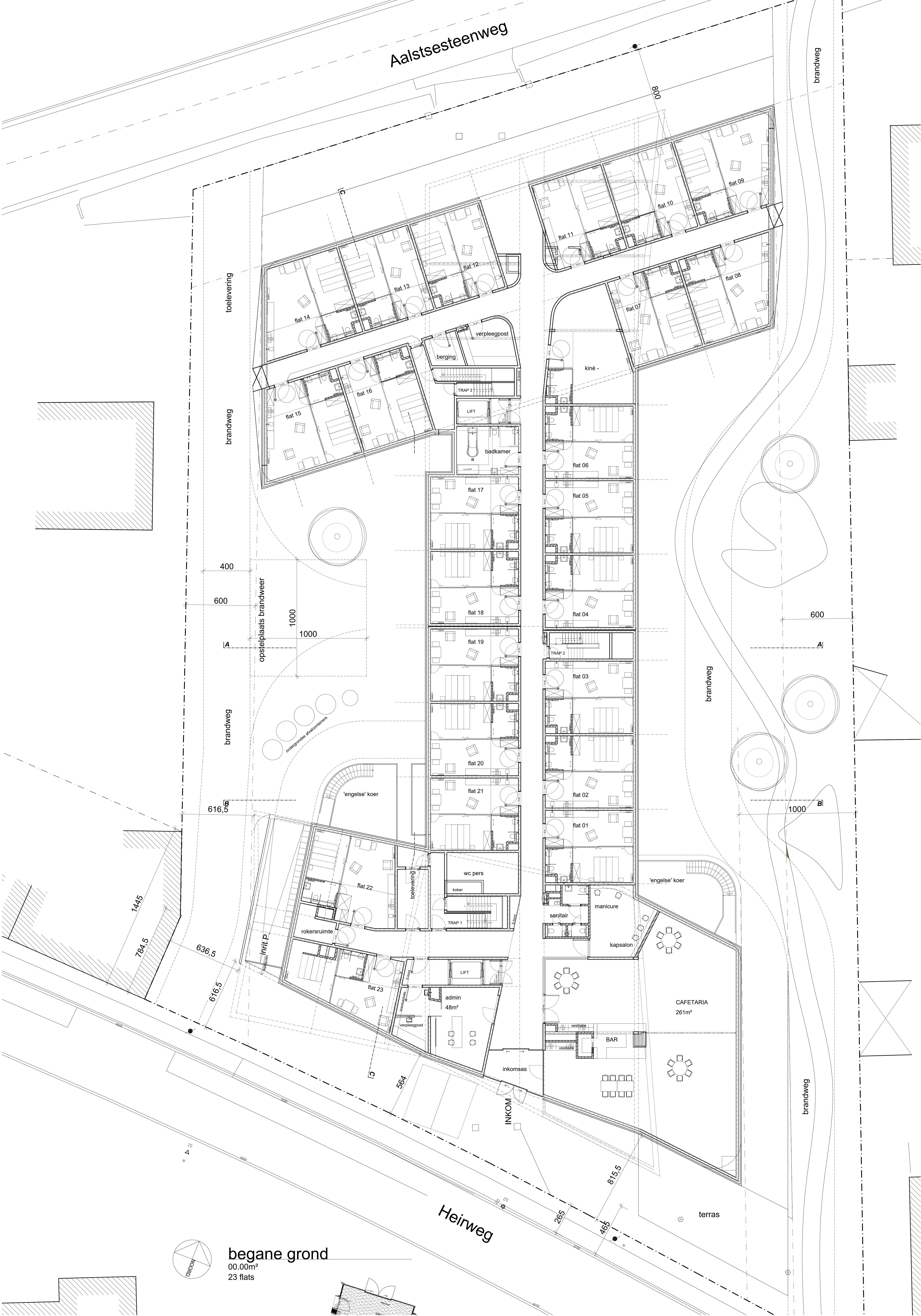
Bijlage: Ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

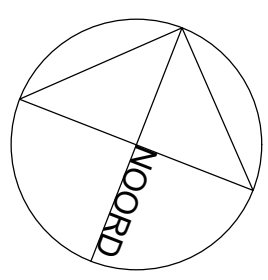
doorsnede AA

doorsnede BB

begane grond
00.00m²
23 flats

verdieping 1
00.00m²
27 flats

Aalstsesteenweg

eventueel luifel

eventueel luifel

Heirweg

living!
79m²

TRAP 3

LIFT

badkamer

flat 13

flat 14

flat 15

flat 16

flat 17

flat 18

flat 19

poetslokaal
san bezoeker
san personeel
verpleegpost!

koker

TRAP 4

LIFT

flat 20

flat 12

flat 11

flat 10

flat 09

flat 08

flat 07

flat 06

flat 05

flat 04

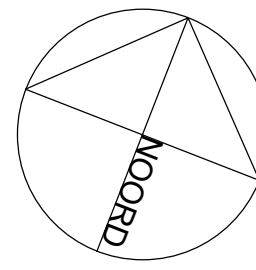
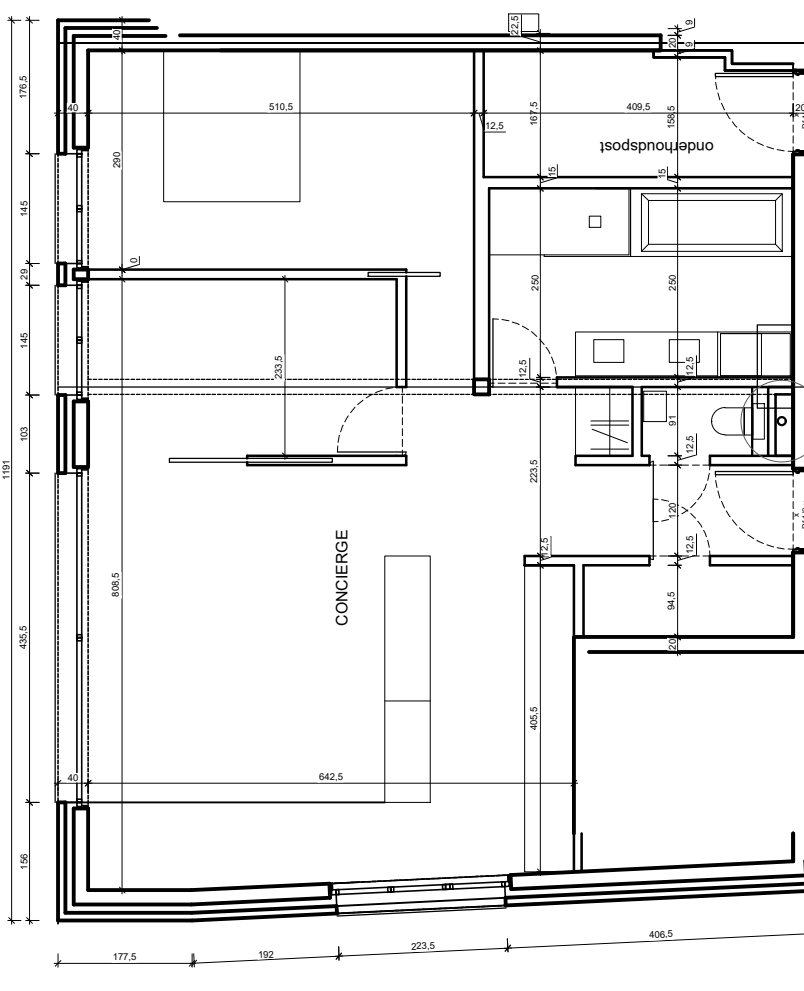
flat 03

flat 02

flat 01

concierge

terras

verdieping 2
00.00m²
20 flats + concierge

